

διαδρομές

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ / ΒΙΒΛΙΑ / ΘΕΑΤΡΟ / ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ / ΙΣΤΟΡΙΑ /
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ FAMILY VOICES

*Αναζητώντας την Κρήτη
στη Βενετία και την Τεργέστη*

diadromes@haniotika-nea.gr

ΕΛΙΑ ΚΟΥΜΗ

editorial

Οι δεσμοί της Κρήτης με τη Βενετία είναι γνωστοί και εμφανείς σε κάθε γωνιά της παλιάς πόλης των Χανίων και του Ενετικού λιμένα. Όμως ισχυρή ήταν η επιρροή των Κρητών στη Βενετία αλλά και την Τεργέστη, ιδίως μετά την κατάληψη της μεγαλονήσου από τους Τούρκους, όπως αποκαλύπτει η μελέτη των Κ. Φουρναράκη και Μ. Πετράκη που φιλοξενείται σήμερα στις "διαδρομές".

Ιδίως οι Κρήτες τυπογράφοι της Βενετίας, διακρίνονται για τις σπουδαίες εκδόσεις τους, με τις οποίες συντέλεσαν στη διατήρηση της πολιτισμικής ταυτότητας και στην πνευματική ανάπτυξη του Ελληνισμού. Αυτός ο δεσμός μεταξύ Κρήτης και Βενετίας αποτελεί ένα από τα πεδία μελέτης και του μοναδικού στην Ελλάδα Μουσείου Τυπογραφίας, που βρίσκεται στα Χανιά.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

σελ. 3 ~ φωτοαναδρομές

σελ. 4 - 6 ~ σινεμά, πολιτισμός, σερφαρίσματα

σελ. 7 ~ Συνέντευξη με τους Family Voice

σελ. 8 - 11 ~ Αναζητώντας την Κρήτη στη Βενετία και την Τεργέστη

σελ. 12 ~ Παιδότοπος

σελ. 13 ~ Πολιτισμός

σελ. 14 - 15 ~ "Ζωντανή" στα Χανιά παρά τα προβλήματα η Αρση Βαρών

σελ. 16 ~ υγεία & βότανα

No. 407

Φανταστικό
Μουσείο

Τζιρόλαμο ντα Κάρπι (Girolamo da Carpi) "Σχεδιαστική αναπαράσταση του "Καμίλλου" στο Καπιτώλιο της Ρώμης", 1549-1553, Rosenbach Album, R37, Φιλαδέλφεια.

α' μέρος

Επιμέλεια: ΜΙΧΑΗΛΗΣ ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ
Ιστορικός Τέχνης - Αρχαιολόγος
Humboldt Universität zu Berlin
lastjudgment1540@hotmail.com

περίπτωση του επωνομαζόμενου "Καμίλλου" (εικ. 2), ενός από τα ελάχιστα σωζόμενα μπρούτζινα έργα Τέχνης της πρώιμης ρωμαϊκής αυτοκρατορικής περιόδου, δύναται με τον καλύτερο τρόπο να αναπτύξει το μέγεθος των προβλημάτων που οι αρχαιοδίφες της Αναγέννησης καλούσαν να αντιμετωπίσουν στην απόπειρά τους αποκρυπτογράφησης των μυστηρίων της αρχαίας εικονογραφίας. Η κοινά αποδεκτή στους κύκλους της μοντέρνας κλασικής αρχαιολογίας και επικουρούμενη από τις περιγραφές αρχαίων συγγραφέων όπως ο Βάρωνας, ο Μαρτιάλης και ο Φαίστος, άποψη ότι το έργο αποδίδει έναν "Καμίλλο", δε συμβαδίζει επ' ουδενί με τη συγκεχυμένη εικόνα που επικρατούσε κατά την περίοδο της Αναγέννησης αναφορικά με την αναγνώριση της ταυτότητας της απεικονιζόμενης μορφής.

Οι "καμίλλοι" αναφέρονται στις αρχαίες πηγές αμφιθαλείς γόνοι ρωμαϊκών αριστοκρατικών οικογενειών, οι οποίοι είθιστο να διετελούν ως υπηρετικό προσωπικό σε θρησκευτικές τελετές. Σε αυτήν την τελετουργική ιδιότητα της μορφής θα παρέπεμπαν αρχικά συνοδευτικά αντικείμενα προσαρτημένα στα χέρια της, όπως π.χ. μια τελετουργική κανάτα (gutus) στο αριστερό και το κουτί για το θυμίαμα (acera) ή ένα σκεύος προσφορών (ratera) στο δεξί. Η απόλυτη σχεδόν αντιστοιχία σε ότι αφορά τη στάση, την ενδυμασία (tunica), αλλά και την κόμμωση (μακριά σγουρά μαλλιά, είτε πιασμένα σε περίτεχνο κόμπο όπως στην περίπτωση μας, είτε αφημένα λυτά στους ώμους) με πλήθος αντίστοιχων παραδειγμάτων, σωζόμενων κυρίως σε ανάγλυφες παραστάσεις αρχαιορωμαϊκών θριαμβικών αψίδων και σε τοιχογραφίες από την Πομπηία, δεν αφήνει ωστόσο κανένα περιθώριο αμφιβολίας, ότι η μπρούτζινη μορφή στο μουσείο του Καπιτωλίου αποδίδει έναν "Καμίλλο".

Η επίσημη αναγνώριση της ταυτότητας του έργου χρονολογείται στα 1704, οπότε και προστέθηκε η συνοδευτική ονομαστική επιγραφή. Είναι πολύ πιθανό εντούτοις η αποκωδικοποίηση του απεικονιζόμενου θέματος να είχε συντελεστεί τουλάχιστον έναν αιώνα νωρίτερα, με δεδομένο ότι ο πάπας Παύλος Ε' Μποργκέζε γύρω στα 1610 θα παραγγείλει σε έναν καλλιτέχνη της αυλής του δύο πιστά αντίγραφα με βάση την πρωτότυπη σύνθεση στο

3/5

Ροδόπη

4/5

Πελαγία

5/5

Ειρήνη,

Ευφραίμ

6/5

Σεραφείμ,

Ιώβ

8/5

Θεολόγος

9/5

Χριστόφορος,

Ησαΐας

Εβδομαδιαίο ένθετο
της εφημερίδας
"Χανιώτικα νέα"ΙΔΡΥΤΗΣ:
Γιάννης ΓαρεδάκηςΥΠΕΥΘΥΝΗ ΕΚΔΟΣΗΣ:
Έλια Κουμή

ΡΕΠΟΡΤΑΖ:
Γιώργος Δρακάκης
Γιώργος Κώνστας
Γιάννης Λυβιάκης
Δημήτρης Μαριδάκης
Μανώλης Μαρκαντωνάκης
Γιάνα Μαρουλοσπράκη
Γιώργος Σταυριανουδάκης
Ελένη Φουντουλάκη

ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ:
Δημήτρης Δαμασκηνός
Βαγγέλης Κακατοσάκης
Σάκης Κουβάτσος
Μανώλης Μανουσάκης
Μιχάλης Χατζηδάκης

ΣΧΕΔΙΑΣΗ:
Νίκος Κοσμαδάκης

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟ:
Γεωργία Αδικημενάκη
Δέσποινα Βάλλα
Νίκη Ξυφανταράκη
Ελένη Σταυρίδη

ΔΙΟΡΘΩΣΗ:
Βαγγέλης Βεργανελάκης
Νεκτάριος Κακατοσάκης

ΜΙΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΗ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ 1890(;) No. 469

Του: ΜΑΝΩΛΗ ΜΑΝΟΥΣΑΚΑ

Παρεκκλίνοντας λίγο από τη ροή των φωτογραφιών με τα Χανιά της Κατοχής, θα σας παρουσιάσω σήμερα ένα πρόσφατο απόκτημά μου. Πρόκειται για μια εξαιρετική, κατά τη γνώμη μου, φωτογραφία από τα Χανιά του 19ου αιώνα, εξαιρετική για το πλήθος των ιστορικών πληροφοριών που μας δίνει, αλλά και για την εικαστική της πληρότητα. Η φωτογραφία αυτή βρέθηκε στη Γερμανία και ως τώρα είναι γνωστό μόνο ένα χαρακτηριστικό "αντίγραφο" της που είχε δημοσιευτεί σε γερμανικό περιοδικό του 1897. Πρόκειται για μια λήψη της ανατολικής πλευράς του κυρίως λιμανιού και του λόφου του Καστελιού, με το "Κονάκι" των πασάδων της Κρήτης να δεσπόζει στο κέντρο. Σημείο λήψης ήταν μάλλον η βάση του φάρου. Φωτογράφος υποθέτω ότι ήταν κάποιος Γερμανός ή Αυστριακός, μάλλον ο επιχειρηματίας και μετέπειτα πρόξενος της χώρας του στα Χανιά, Ριχάρδος Κρούγερ. Το τουρκικό διοικητήριο, γνωστό ως Σεράγιο ή Κονάκι, κτίστηκε το 1850 για να στεγάσει την έδρα του εκάστοτε Γενικού Διοικητή της Κρήτης που μεταφέρθηκε τότε από το Ηράκλειο, δηλαδή τα γραφεία και την κατοικία του. Ήταν κατασκευασμένο κυρίως από τσατμά, δηλαδή δοκάρια και λεπτά ξύλα που είχαν επικαλυφθεί από σοβά, για αυτό και όταν πυρπολήθηκε το Φεβρουάριο του 1897 καταστράφηκε ολοσχερώς. Διατηρήθηκε μόνο η λίθινη βάση του (για λίγα χρόνια) και οι ισχυρές πέτρινες αντηρίδες έξω από τα τείχη του Καστελιού, στις οποίες εδραζόταν κατά το 1/3 του περίπου. Η φωτογραφία αυτή λοιπόν δε μπορεί να είναι μεταγενέστερη του 1895, δεδομένου μάλιστα ότι υπάρχει στο Ιστορικό Αρχείο Κρήτης μία άλλη τραβηγμένη από τον Γάλλο πρόξενο Blanc και δείχνει πολλά παλαιά κτίσματα που προστέθηκαν μετά το 1895. Τα περισσότερα σώζονται και σήμερα, λείπουν όμως από τη φωτογραφία μας, έτσι συμπεραίνουμε ότι έχει τραβηχτεί πριν το 1895. Η φωτογραφία που έχει άμεση σχέση με τη δική μας, είναι αυτή που τράβηξε το καλοκαίρι του 1890 ο Γάλλος αστρονόμος Pluvinel, την οποία και δημοσιεύσαμε στις "Φωτοαναδρομές" με αριθμό 442.

Τα κτίσματα που περιβάλλουν το "Κονάκι" και μάλιστα το υπό καταδάφιση τουρκικό οχυρό που έζωνε τη γωνία ακριβώς από κάτω, απέναντι από την είσοδο του λιμανιού, βρισκόταν στην ίδια ακριβώς κατάσταση. Ας τα δούμε πιο αναλυτικά, σχολιάζοντας τις φωτογραφίες της σημερινής δημοσίευσης:

Στην **πρώτη**, ολόκληρη η φωτογραφία με το Κονάκι στο κέντρο και τα υπόλοιπα κτήρια της Οθωμανικής διοίκησης γύρω του (φυλακές, χωροφυλακή, Μ. Αρσενάλι, δικαστήρια, βενετ. διοικητήριο, τούρκικο σχολείο, τούρκικος προμαχώνας). Είναι μία από τις 3 κυρίως φωτογραφίες που αποτύπωσαν το Κονάκι πριν την καταστροφή του. Οι άλλες 2 που έχω υπόψη μου είναι του Pluvinel και του Blanc.

Στη **δεύτερη**, η φωτογραφία του Blanc. Τραβηγμένη μετά το 1895, δείχνει κτήρια που δεν υπήρχαν όταν τραβήχτηκαν οι προηγούμενες: το σημερινό "Παλλάς" και τα θολωτά καταστήματα στη βάση του τείχους στη θέση του τούρκικου προμαχώνα. Έχει δημοσιευτεί στο λεύκωμα "Κρήτη, εικόνες μιας εποχής" που εξέδωσε ο Δήμος Χανίων και το Ιστορικό Αρχείο Κρήτης.

Στην **τρίτη** το Μεγάλο Αρσενάλι, λεπτομέρεια της κύριας δυτικής του πρόσοψης από τη φωτογραφία μας και στην **τέταρτη**, η ίδια πρόσοψη σε φωτογραφία των αρχών του 20ου αιώνα. Όπως έχω αναφέρει και στο παρελθόν, το παράθυρο πάνω από το διαβατικό, τη βενετσιάνικη πύλη των νεωρίων, είχε (για λόγους τονισμού) ανώφλι ημικυκλικό και όχι σε μορφή χαμπλωμένου τόξου όπως αποκαταστάθηκε πριν λίγα χρόνια.

Στην **πέμπτη**, το βενετσιάνικο θολωτό κτήριο που στα τέλη του 19ου αιώνα χρησιμοποιούνταν ως αποθήκη από τον Κρούγερ και καταστράφηκε λίγο μετά την πυρπόλωση του Κονακίου. Από κάτω διακρίνεται πρόχειρο κτίσμα που περιβάλλει μαντρότοιχος με πολεμίστρες, το οποίο κατεδαφίστηκε αμέσως μετά.

Στην **έκτη**, οι "αποθήκες του Κρούγερ" στο βενετσιάνικο χάρτη του Corner, στις αρχές του 17ου αιώνα. Το κτίσμα σωζόταν απaráλλακτο μέχρι το τέλος του 19ου αιώνα, οπότε κατεδαφίστηκε.

Στην **έβδομη**, η δυτική του πρόσοψη στολισμένη με οικόσημα κι επιγραφές, από φωτογραφία του 1899. Είχε ύψος διώροφου κτηρίου και θολωτή στέγη. Δυστυχώς δεν το πρόλαβε ο G. Gerola για να το φωτογραφίσει...

Στην **όγδοη**, λεπτομέρεια από τους ογκώδεις λίθινους πεσσούς που εδραζόταν κατά μέρος το Κονάκι. Υπολείμματά τους σώζονται και σήμερα. Τα τόξα από πάνω ήταν μάλλον ξύλινα.

Ο χώρος δεν επιτρέπει περισσότερα, θα συνεχίσουμε την άλλη βδομάδα αν θέλει ο Θεός.

3

4

5

6

1

2

8

7

κινηματογράφος

"ΤΟ ΑΚΡΩΤΗΡΙ ΤΗΣ ΒΙΑΣ"

ΑΤΤΙΚΟΝ ΣΥΤΑ

Τηλ.: 2821027717, www.cineattikon.gr

ΑΙΘΟΥΣΑ Α'

"ΤΟ ΑΚΡΩΤΗΡΙ ΤΗΣ ΒΙΑΣ"

Προβολές: 8 και 10.15 μ.μ.

ΑΙΘΟΥΣΑ Β'

"GRAND CENTRAL"

Προβολές: 8.30 και 10.30 μ.μ.

Μόνο Σαββάτο 3 και Κυριακή 4 Μαΐου

"ΡΙΟ 2" στα Ελληνικά

Μία προβολή 6.30 μ.μ.

"ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ BUDAPEST"

ΕΛΛΗΝΙΣ

Τηλ.: 2821051850 - 1

"THE AMAZING SPIDER-MAN" (3D)

Καθημερινά: 8.15 μ.μ.

"THE AMAZING SPIDER-MAN" (2D)

Καθημερινά: 10.30 μ.μ.

"Η ΠΕΝΤΑΜΟΡΦΗ ΚΑΙ ΤΟ ΤΕΡΑΣ"

Καθημερινά: 8.30 μ.μ.

"ΑΓΟΡΙΑ ΤΗΣ ΔΙΠΛΑΝΗΣ ΠΟΡΤΑΣ"

Καθημερινά: 10.30 μ.μ.

"CAPTAIN AMERICA 2: Ο ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ ΤΟΥ ΧΕΙΜΩΝΑ"

Καθημερινά: 8.15 και 10.30 μ.μ.

"NON STOP"

Καθημερινά: 8.30 και 10.30 μ.μ.

"ΝΩΕ" (2D)

Καθημερινά: 8.15 και 10.30 μ.μ.

"Η ΤΙΝΚΕΡΜΠΕΛ ΚΑΙ ΟΙ ΠΕΙΡΑΤΕΣ" (3D)

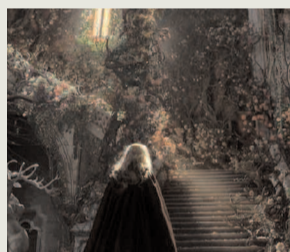
Σαββατοκύριακο: 6.30 μ.μ.

"THE LEGO MOVIE"

Σαββατοκύριακο: 6.30 μ.μ.

"FROZEN - ΨΥΧΡΑ ΚΙ ΑΝΑΠΟΔΑ"

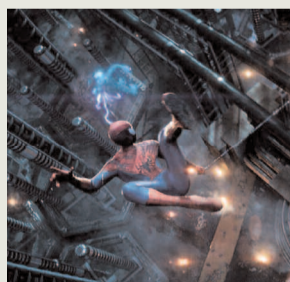
Σαββατοκύριακο: 6.30 μ.μ.

"Η ΠΕΝΤΑΜΟΡΦΗ ΚΑΙ ΤΟ ΤΕΡΑΣ"

"NON STOP"

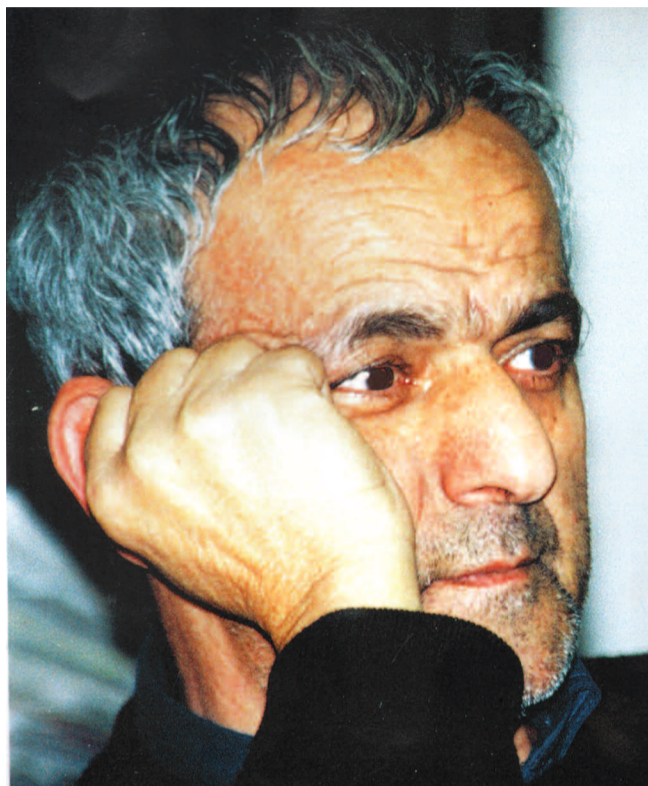
"THE AMAZING SPIDER MAN 2"

"Η ΤΙΝΚΕΡΜΠΕΛ ΚΑΙ ΟΙ ΠΕΙΡΑΤΕΣ"

ΣΤΗ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Εκδήλωση μνήμης για τον Μιχάλη Γρηγοράκη

■ Το όνομά του θα δοθεί στην αίθουσα περιοδικών της Βιβλιοθήκης

Τη μνήμη του αξέχαστου, Μιχάλη Γρηγοράκη, για την προσφορά και το έργο του στη Δημοτική Βιβλιοθήκη των Χανίων τιμούν ο Δήμος Χανίων και η Δημοτική Βιβλιοθήκη των Χανίων.

Κτο πλαίσιο της τιμητικής εκδήλωσης, η οποία θα πραγματοποιηθεί την Τετάρτη 7 Μαΐου και ώρα 8μ.μ., στον χώρο της Δημοτικής Βιβλιοθήκης (Υψηλαντών 30), έπειτα από ομόφωνη απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου Χανίων, θα δοθεί το όνομα του Μιχάλη Γρηγοράκη στην αίθουσα των περιοδικών της Δημοτικής Βιβλιοθήκης, όπου και εργαζόταν.

Για την προσωπικότητα και το έργο του τιμώμενου θα μιλήσουν ο δάσκαλος - λαογράφος, Σταμάτης Αποστολάκης, η φιλόλογος - ιστορικός, Στέλλα Αλυγιζάκη και η τέως προϊσταμένη της Δημοτικής Βιβλιοθήκης Χανίων, Χρυσούλα Καραπατάκη - Συτζανάκη.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΒΙΒΛΙΟΥ

"Στα χνάρια του κουρσάρου Μπαρμπαρόσα"

Παρουσίαση του βιβλίου του Σπύρου Πετρούλακη "Στα χνάρια του κουρσάρου Μπαρμπαρόσα" θα γίνει, σύμφωνα με το σχετικό δελτίο Τύπου, το Σάββατο 10 Μαΐου στις 8μ.μ., στον Ιστοπλοϊκό Όμιλο Χανίων (Νεώριο Μόρο - Παλιό Λιμάνι).

Ένα περιπετειώδες οδοιπορικό στην παλιά πόλη των Χανίων με ξεναγούς έξι παιδιά και έναν δαιμόνιο παππού. Μνημεία και μυστήρια από τα αρχαία χρόνια ως τις μέρες μας, θάλασσες που τρώγονται με το κουτάλι, πειρατικοί θησαυροί και ο γάντζος του Κοκκινόγεννη: του περιβόητου Κουρσάρου Χαϊρεντίν Μπαρμπαρόσα!

Ποια ήταν η σχέση του γεμάτου καλοσύνη Σαλή με τον καπετάν Σήφη; Ποια είναι η θαμμένη εκ-

κλυσία και τι θα ανακαλύψουν εκεί τα παιδιά; Τι σχέση μπορεί να έχει το μαύρο κλειδάκι στον λαιμό του παππού με τα σεντούκια των άγιων πειρατών; Θα καταφέρει η παρέα να ξετρυπώσει μυστικά κατακλιμασμένα από τους ανελέητους κουρσάρους;

Μέσα από το βιβλίο που έγραψε με πολύ κέφι ο Σπύρος Πετρούλακης, τα παιδιά θα γνωρίσουν την ιστορία των Χανίων και την πανέμορφη Κρήτη!

Για το βιβλίο θα μιλήσουν η Κάλια Σωτηράκη, δημοσιογράφος, ραδιοφωνική παραγωγός, υπεύθυνη διοργάνωσης πολιτιστικών εκδηλώσεων του Ι.Ο.Χ. και ο Ιωάννης Γιαννακάκης, συνθέτης, μουσικός, εκπαιδευτικός.

Η είσοδος είναι ελεύθερη.

ΣΤΗΝ ΑΙΘΟΥΣΑ "ΜΑΝΟΣ ΚΑΤΡΑΚΗΣ"

Τρεις ιστορίες για μικρά παιδιά

Μετά την εξαιρετική επιτυχία που σημείωσε η παράσταση κουκλοθεάτρου "3 ιστορίες για μικρά παιδιά" ο κουκλοπαίκτης & κλόουν Μιχάλης Νταουντάκης θα παρουσιάσει ξανά και σήμερα Σάββατο στις 7μ.μ., στην αίθουσα Μάνος Κατράκης στη Χρυσή Ακτή την ίδια παράσταση. Τρεις ιστορίες: Τέρας & καληνύχτα, Αγγελικούλα & κασικούλα και Το όνειρο του Μπούμπη. Μέσα και γύρω

από ένα πρωτότυπο σκηνικό ο Παραμυθός θα μας πεί από τη μία ιστορία στην άλλη με τη μουσική του και τις κούκλες του εξιστορώντας με τους πιο ευφάνταστους τρόπους τις περιπέτειες παιδιών και ζώων που έχει γνωρίσει στην Κρήτη. Μία πολύ προσεκτικά φτιαγμένη παράσταση για την ελευθερία, την περιπέτεια, τη φιλία, την οικογένεια, τα μπιζέλια, τα κατσίκια και τα πεινασμένα τέρατα. Απευθύνεται σε παιδιά από 3 έως 103 χρονών. Αφήγηση, σενάριο, κατασκευές: Μ. Νταουντάκης. Κούκλες, σενάριο: Α. Ρετκίνοβα. Πληροφορίες και κρατήσεις θέσεων στα τηλέφωνα 2821033472 και 6975861592.

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΛΕΣΧΗ

"Μετά την πρόβα"

Η ταινία "Μετά την πρόβα" (1984, Έγχρωμο, 72'), σε σκηνοθεσία Ingmar Bergman θα προβληθεί τη Δευτέρα 5 Μαΐου στις 9μ.μ. από την Κινηματογραφική Λέσχη των Φίλων του Θεάτρου "Κυδωνία".

Πρωταγωνιστούν: Λένα Όλιν, Έρλαντ Γιόζεφσον, Ίνγκριντ Τούλιν.

Η σύντομη αυτή αλλά αριστουργηματική ταινία του Μπέργκμαν είναι μια τηλεοπτική παραγωγή που γύρισε το 1984, ενώ είχε διακηρύξει δημοσίως ότι δε θα έκανε άλλη κινηματογραφική ταινία, μετά το "Φάνυ και Αλέξανδρος".

Το "Μετά την πρόβα" μπορεί να θεωρηθεί ως μια ενδοσκοπική ταινία με ποικίλες διαστάσεις.

ΣΤΙΣ 4, 5 ΚΑΙ 6 ΜΑΪΟΥ

Φεστιβάλ Γαλλικού Κινηματογράφου στο Πνευματικό Κέντρο

Μια διαδρομή στον Γαλλικό Κινηματογράφο αλλά όχι μόνο θα έχουν την ευκαιρία να διανύσουν στην οθόνη του Πνευματικού Κέντρου Χανίων όσοι συμμετέχουν στην Εβδομάδα Γαλλικού Κινηματογράφου που θα πραγματοποιηθεί το τριήμερο 4, 5, 6 Μαΐου. Οι διοργανωτές κάλεσαν τον κόσμο των Χανίων να παρακολουθήσει το τριήμερο σε συνέντευξη που έδωσαν στα τοπικά ΜΜΕ.

«**Τ**ην ουσία είναι μια συνάντηση της εβδομάδας Γαλλικού Κινηματογράφου και του διεθνούς φεστιβάλ πολύ μικρών ταινιών. Είναι μια σύμπραξη δύο διαφορετικών φεστιβάλ που γίνονται στην πόλη μας και για πρώτη φορά στην Ελλάδα. Το φεστιβάλ ταινιών πολύ μικρού μήκους έχει ξεκινήσει από τη Γαλλία και έχει εξαπλωθεί και οργανώνεται σε 28 χώρες σε όλο τον κόσμο. Θα προβληθούν 50 ταινίες και θα γίνει ψηφοφορία του κοινού για τις τρεις καλύτερες. Στην εβδομάδα του γαλλόφωνου κινηματογράφου θα έχουμε πολλές επιλογές διάφορα είδη κινηματογράφου αλλά και παιδικές ταινίες που θα προβάλλονται κυρίως το πρωί» δή-

λωσε ο κινηματογραφιστής κ. Θωδωρής Θωμαδάκης. Από τη μεριά του Ελληνογαλλικού Συλλόγου Χανίων, η κα Στέλλα Κουτσουπάκη επεσήμανε πως «στο πλαίσιο των φετινών εκδηλώσεων για τη γαλλοφωνία η Γαλλική Πρεσβεία, το Γαλλικό Ινστιτούτο, η Π.Ε. Χανίων, η κινηματογραφική ομάδα και η κινηματογραφική λέσχη φιλοξενούμε μια γιορτή για τον κινηματογράφο. Οι γαλλικές ταινίες είναι επιλεγμένες και έχουμε δώσει ιδιαίτερη έμφαση στις παιδικές ταινίες σε συνεργασία με την πρωτοβάθμια. Η τελετή έναρξης θα γίνει την Κυριακή στις 6:30 το απόγευμα». Είσοδος ελεύθερη.

ΣΤΟΝ ΧΩΡΟ ΤΕΧΝΗΣ ΧΑΝΙΩΝ

Εικαστική έκθεση του Γιάννη Μαρκαντωνάκη

Εκθεση συναρμογών (assemblages) με τίτλο "Μανόλια Δημοσιογραφική" παρουσιάζει ο Γιάννης Μαρκαντωνάκης από σήμερα Σάββατο έως την Πέμπτη 25 Ιουνίου στον Χώρο Τέχνης Χανίων, Παπαναστασίου 59.

Τα εγκαίνια της έκθεσης θα γίνουν σήμερα Σάββατο στις 8 το βράδυ.

Όπως αναφέρει ο ίδιος ο καλλιτέχνης: «Η αντιφατικότητα της σχέσης ζωής - οραμάτων, σηματοδότησε μέσα από αμφισβησίες την υφολογική ταυτότητα των έργων, θεματικά και μορφολογικά. Ο χρόνος ως μνήμη επανέρχεται συνεχώς και διατυπώνεται μέσα από τη συμμετοχή του κοινού (βλέπε πορτραίτο με ρολόγια του Αντόνιο Ταμπούκι), γι' αυτό και η έκθεση δεν είναι από το στήσιμό της εξ αρχής κλειστή, οριοθετημένη. Μέρος των ανακυκλώσιμων υλικών συνυπάρχει ακόμα και με ατέλειωτα έργα που θα φτιάχνονται επί τόπου, στη διάρκεια της έκθεσης. Χαρακτηριστικό δείγμα της λειτουργίας μου στον εκφραστικό χώρο των δημοσίων συμβάντων - δράσεων - εγκαταστάσεων».

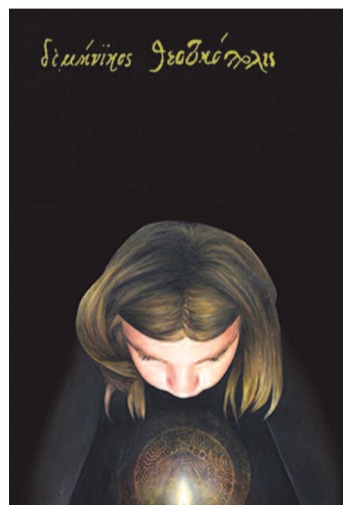
ΣΤΟ ΗΡΑΚΛΕΙΟ

"Τιμή στον "Ελληνα"

Με τον παραπάνω τίτλο, το Μουσείο Εικαστικών Τεχνών Ηρακλείου παρουσιάζει εικαστική έκθεση αφιερωμένη στον Δομήνικο Θεοτοκόπουλο, με αφορμή τη συμπλήρωση τετρακοσίων χρόνων από τον θάνατό του.

Η έκθεση, στην οποία συμμετέχουν 90 καλλιτέχνες, θα φιλοξενηθεί στην "Πύλη Παντοκράτορα" στην Χανιόπορτα και τα εγκαίνια θα γίνουν τη Δευτέρα 5 Μαΐου.

Η έκθεση διοργανώνεται σε συνεργασία με την Περιφέρεια Κρήτης - Π.Ε. Ηρακλείου και θα διαρκέσει έως τις 3 Ιουλίου. Θα λειτουργεί καθημερινά 9μ.μ. - 2μ.μ. (εκτός Σαββάτου & Κυριακής), Δευτέρα & Τετάρτη 6μ.μ. - 8μ.μ..

Το πρόγραμμα αναλυτικά:

Κυριακή 4/5
10.30 - 12.00 "Le Tableau"
12.00 - 13.30 "Le jour des corneilles"
18.30 - 19.00 Τελετή έναρξης
19.00 - 21.30 Προβολή ταινιών του Διεθνούς Φεστιβάλ Ταινιών Πολύ Μικρού Μήκους
21.30 - 22.00 Ψηφοφορία θεατών για την ανάδειξη καλύτερης ταινίας
22.00 Κέρασμα

20.00 - 22.00 "Michel Petrucciani"
22.00 - 24.00 "De Bon Matin"

Τρίτη 6/5/2014
9.00 - 11.00 "Le jour des corneilles"
11.00 - 12.00 Δημιουργία - Ζωγραφική (Μαθητές Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης)

11.30 - 13.00 Προβολή ταινιών του Διεθνούς Φεστιβάλ Ταινιών Πολύ Μικρού Μήκους
13.00 - 13.30 Ψηφοφορία θεατών για την ανάδειξη καλύτερης ταινίας
20.00 - 21.00 Προβολή ταινιών πολύ μικρού μήκους του Κινηματογραφικού εργαστηρίου Χανίων
21.00 - 23.00 Προβολή ταινιών του Διεθνούς Φεστιβάλ Ταινιών Πολύ Μικρού Μήκους
23.0 - 23.30 Ψηφοφορία θεατών για την ανάδειξη καλύτερης ταινίας

Δευτέρα 5/5/2014
9.00 - 11.00 "Le Tableau"
11.00 - 12.00 Δημιουργία - Ζωγραφική (Μαθητές Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης)
11.30 - 13.00 Προβολή ταινιών του Διεθνούς Φεστιβάλ Ταινιών Πολύ Μικρού Μήκους
13.00 - 13.30 Ψηφοφορία θεατών για την ανάδειξη καλύτερης ταινίας
16.30 - 18.00 "Coulleur de peau: Miel"
18.30 - 20.00 "La vierge, les coptes et moi"

ΣΤΗ ΓΚΑΛΕΡΙ "MARE"

"Κάστρα στον αέρα"

Ομαδική έκθεση ζωγραφικής με τίτλο "Κάστρα στον αέρα" θα πραγματοποιηθεί στην γκαλερί "Mare" έως τις 29 Ιουνίου.

«Ένα κάστρο στον αέρα εκφράζει ένα άλλο σύμπαν, έναν μικρόκοσμο με τους δικούς του κανόνες της πραγματικότητας. Έναν παράλληλο κόσμο με τον πραγματικό κόσμο, έναν εναλλακτικό τρόπο ύπαρξης. Ελπίδες, φαντασία και φαντασιώσεις αναμειγμένα με φόβους, αμφιβολίες, μνήμες και ευσεβείς πόθους - αυτή η ιδιαίτερη συνειδησιακή κατάσταση της αφηρημάδας, η ονειροπόληση».

Με τους καλλιτέχνες: Hsiao-Ron Cheng, Γιάννη Γαλανάκη, Θεόφιλο Κατσιπάνο και Βασίλη Σελιμά.

Επιμέλεια Σοφία Μαυρουδύ.

Hsiao-Ron Cheng, The Lying Cat, Giclee and pencil on cotton paper / Giclee εκτύπωση και μολύβι σε βαμβακερό χαρτί, 30x50 cm, 2014. Signed edition 5/5 / Υπογεγραμμένα αντίτυπα 5/5.

ΑΠΟ ΤΟ ΩΔΕΙΟ ΜΑΝΙΟΥΔΑΚΗΣ

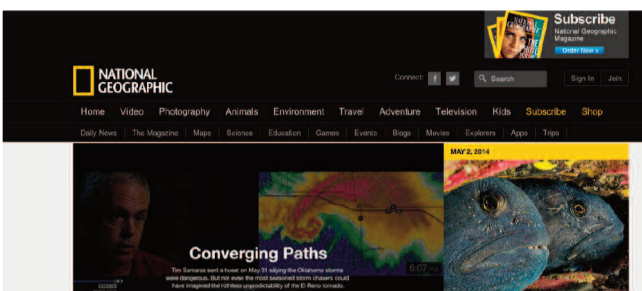
Μουσικές παρουσιάσεις

Το Ωδείο Ιωάννης Μανιουδάκης πραγματοποιεί σήμερα Σάββατο στις 6μ.μ. μουσική παρουσίαση των τμημάτων λαϊκών και παραδοσιακών οργάνων των σχολών μουζουκίου και λύρας: τάξη Γιάννη Μελαμπιανάκη και Μανώλη Κατσιγιαννάκη και την Κυριακή 4 Μαΐου, στις 12:30μ. μουσική παρουσίαση της σχολής κλασικής κιθάρας: τάξη Χρήστου Παπαδόπουλου και Νίκου Πλανά.

Οι παρουσιάσεις θα γίνουν στην αίθουσα εκδηλώσεων του Ωδείου. Είσοδος ελεύθερη.

σερφ@ρίσματα

Της ΜΑΡΙΑΣ ΜΥΣΤΑΚΙΔΟΥ

National Geographic

www.nationalgeographic.com

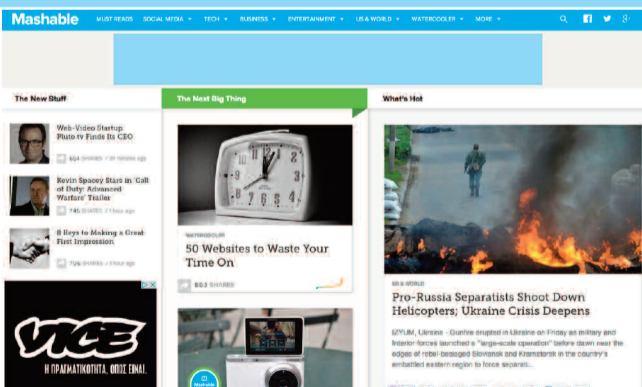
Το National Geographic δεν χρειάζεται πολλές συστάσεις: έγκυρο, πάντα ενημερωμένο και γεμάτο πληροφορίες και εντυπωσιακές φωτογραφίες για όλα όσα αφορούν τη κλωρίδα, την πανίδα, τον πολιτισμό, την ιστορία, το περιβάλλον, τα ταξίδια, κ.λπ.. Στον επίσημο ιστότοπο θα μπαίνετε ξανά και ξανά, αφού τα θέματά του είναι ανεξάντλητα, και σας φέρνουν -στην άνεση του σπιτιού σας- στοιχεία και εικόνες από κάθε γωνιά του πλανήτη. Σερφάρετε παρέα με τα μικρά σας και ανακαλύψτε ήθη, έθιμα, παραδόσεις, αλλά και πληροφορίες που πιθανώς ούτε να φανταζόσασταν μέχρι σήμερα. Από τα βάθη των ωκεανών, τις αβύσσους και τις πιο ψηλές κορυφές, μέχρι φωλιές με άγνωστα και παράξενα ζώα, όλα είναι εδώ και περιμένουν να τα ανακαλύψετε!

Τεχνολογικά και όχι μόνο

www.wired.com

Αν υπάρχει ένα e-περιοδικό που προσφέρει ειδήσεις για θέματα που δεν αγγίζει -σχεδόν- κανείς άλλος, αυτό είναι το wired. Μάθετε για το νέο "ευαγγέλιο" του Μάρκου (Ζουκεμπεργκ), η αλλιώς τα πάντα για τη χρονιά του "facebook", δείτε το ζωάκι που μπορεί να κάνει σεξ ασταματιστα για ώρες, μέχρι να... πέσει νεκρό από την υπερδραστηριότητα, ανακαλύψτε τα πιο "τρομακτικά" τρενάκια στα οποία μπορεί κανείς να ανέβει στα διάφορα θεματικά πάρκα, δείτε πώς το χαρτί επανέρχεται δριμύτερο και γιατί θα αποτελέσει την "εξυπνότερη"... συσκευή διαβάσματος του μέλλοντος, πάρτε μια γεύση από σόου επισημονικής φαντασίας που παρουσιάζει εικόνες απείρου κάλλους και ένα σωρό ακόμα που θα σας κάνουν να επανέρχεστε στο site διαρκώς.

Διαδικτυώνει

http://mashable.com

Το καλύτερο στο είδος του, site που αφορά το διαδίκτυο και γενικότερα την τεχνολογία, είναι -σύμφωνα με τους ειδικούς του είδους- το machable. Εδώ θα βρείτε όλα τα νέα που θα πρέπει να γνωρίζετε αν ο Ιστός αποτελεί ένα από τα "αγαπημένα" σας χόμπι και όχι μόνο. Άρθρα και συμβουλές, νέες αφίσες και παραλειπόμενα, αφιερώματα και επιλογές από τα καλύτερα του διαδικτύου σας περιμένουν για να τα ανακαλύψετε. Αν το ίντερνετ σας συναρπάζει, αυτό το site θα πρέπει οπωσδήποτε να μπει στα "favorites" σας!

ΣΤΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

Βραδιά μουσικής

Δύο αξιόλογες μουσικές εκδηλώσεις θα παρουσιάσει σήμερα το βράδυ στη φιλόξενη αίθουσα του Πνευματικού Κέντρου Χανίων. Στις 8:30μ.μ. η "Σερενάτα Κρήτης" θα παρουσιάσει συναυλία κλασικής μουσικής με την μουσική ομάδα με μεγάλη εμπειρία "Emmanuel String Quartet".

τη συνέχεια, στις 9:30μ.μ. θα ακολουθήσει συναυλία με Μουσικά Σύνολλα του Πνευματικού Κέντρου Χανίων. Το πρώτο μέρος περιλαμβάνει τζαζ διασκευές και το δεύτερο μουσικά έργα του Μάνου Χατζιδάκι και του Μίκη Θεοδωράκη. Τη μουσική διεύθυνση των συνόλων έχει ο Στυλιανός

Ιωαννίδης. Τραγούδι: Μπιράκος Θεόδωρος, Γκογκολάκη Αλκμήνη.

Φλάουτα: Βούζη Ειρήνη, Στεφάν Μπάμπαρα.

Κλαρινέτο: Κανέλος Κώστας.

Σαξόφωνα: Βλάχος Δημήτρης, Μιχαηλίδης Σταύρος, Τάλλας Χρήστος, Τρομπέτες: Παπακώστας Αχιλλέας,

Κόκκαλης Γιώργος.

Τρομπόνι: Σταθόπουλος Γιώργος.

Κρουστά: Κοττάκης Δημήτρης.

Πιάνο: Λιονάκη Μπέλα.

Τσέλο: Σαράφοβα Μαρία.

Κιθάρα: Χατζογιαννάκης Μανώλης.

Η συναυλία των Μουσικών Συνόλων έχει ελεύθερη είσοδο.

ΑΥΡΙΟ ΚΥΡΙΑΚΗ

Γιορτή χορού σε ρυθμούς τάνγκο

Με αφορμή την παγκόσμια ημέρα χορού (29 Απριλίου) οι σχολές χορού τάνγκο της πόλης μας συμπράττουν και προσκαλούν τους Χανιώτες σε μια σειρά μαθημάτων γνωριμίας με τον χορό και την κουλτούρα του αργεντινικού tango την Κυριακή από τις 12 το μεσημέρι μέχρι τις 9 το βράδυ, με ωριαία αυτόνομα μαθήματα στην αίθουσα του ΤΕΕ, Νεάρχου 23.

Όπως αναφέρεται στο σχετικό δελτίο Τύπου: «Η ουσία του εορτασμού είναι να φέρει δρώμενα εκτός σχολών και αιθουσών. Να κάνουν την ευγενή ασχολία με το σώμα και τη μουσική, προσβάσιμη και εύκολη για όλους. Και κυρίως σε όσους μέχρι τώρα δεν είχαν ποτέ την ευκαιρία ή δυνατότητα».

12μ.: "Εκφρασις"

1μ.μ.: Ομάδα Ρουλα Σπάρταλη

5:30μ.μ.: "εν Χορώ"

6:30μ.μ.: "Tangueria"

7:30μ.μ.: "FriniTango"

Μετά το πέρας των μαθημάτων θα ακολουθήσει χοροεσπερίδα (milonga).

ΝΕΟΣ ΚΥΚΛΟΣ ΣΕΜΙΝΑΡΙΩΝ

Νέες τεχνολογίες στο Media Lab

Την ευκαιρία να έρθουν πιο κοντά στις νέες τεχνολογίες δίνει η Δημοτική Βιβλιοθήκη Χανίων στους αναγνώστες της -και όχι μόνο- μέσω του νέου επιμορφωτικού σεμιναρίου, με θέμα: "Βασική Χρήση Η/Υ", που διοργανώνεται δωρεάν, στον χώρο του Media Lab της Δημοτικής Βιβλιοθήκης, από την Πέμπτη 8 Μαΐου έως την Τρίτη 20 Μαΐου, με την εκπαιδευτρια Μαρία Παρδαλάκη, Μηχανικό Πληροφορικής.

Το πρόγραμμα έχει ως στόχο την γνωριμία με το περιβάλλον του ηλεκτρονικού υπολογιστή, την κατανόηση της ορολογίας και τη βασική χρήση του Η/Υ. Απαραίτητη προϋπόθεση για τη συμμετοχή στο σεμινάριο η κατοχή ηλεκτρονικού υπολογιστή από τους καταρτιζόμενους, ώστε να εξασφαλίζεται η εξάσκηση και η προετοιμασία εργασιών.

Για περισσότερες πληροφορίες και δηλώσεις συμμετοχής οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να επικοινωνούν με τη Δημοτική Βιβλιοθήκη Χανίων στο τηλέφωνο: 28213-41663 (ώρες 8π.μ. -

2μ.μ.) ή στο e-mail: library@chania.gr.

Διευκρινίζεται ότι τα σεμινάρια θα πραγματοποιούνται σε εβδομαδιαία βάση και ώρες από 3μ.μ. - 4μ.μ., ενώ για τη συμμετοχή απαιτείται προεγγραφή και θα τηρηθεί σειρά προτεραιότητας (αριθμός ατόμων 12).

Γενική συνέλευση

Συλλόγου Φίλων Μ.Σ.Ζ.

Ο Σύλλογος Φίλων του Μουσείου Σχολικής Ζωής Δήμου Χανίων προσκαλεί τα μέλη του, αλλά και όλους όσους επιθυμούν να γίνουν μέλη, στην επίσημη γενική του συνέλευση στον χώρο του Μουσείου Σχολικής Ζωής (Νεροκούρου Χανίων).

Ως πρώτη συνάντηση σύμφωνα με το καταστατικό είχε οριστεί η Κυριακή 27 Απριλίου. Ως τελική ημερομηνία συνάντησης είναι η αυριανή, Κυριακή 4 Μαΐου, και ώρα 8 το βράδυ στο Μουσείο Σχολικής Ζωής.

29° ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΤΗΣ ΑΝΟΙΞΗΣ

10 συναρπαστικές δραστηριότητες για μαθητές Δημοτικού Σχολείου

ΚΥΡΙΑΚΗ 11/05
Δημοτικός Κήπος

Συμμετοχή ελεύθερη
ΟΡΓΑΝΩΣΗ:
ΑΓΓΛΙΚΑ ΠΟΛΥΓΝΩΣΗ-ΒΑΣΙΛΟΜΑΝΩΛΑΚΗ
Δηλώσεις συμμετοχής
τηλ.: 2821040400
(10.00-13.00 & 16.00-18.00)
polygnosi@otenet.gr

ΕΛΕΝΗ
ΦΟΥΝΤΟΥΛΑΚΗ

Η ελληνική εκδοχή της οικογένειας Φον Τραπ από την Μελωδία της Ευτυχίας, θα μπορούσε να είναι το φωνητικό συγκρότημα Family Voices που αποτελείται από δεκαέξι καλλιτέχνες, σολίστ της Εθνικής Λυρικής Σκηνής, σημαντικά στελέχη του χορωδιακού τραγουδιού, πρωτεργάτες της προκλασικής μουσικής, με ιδιαίτερη παρουσία ο καθένας στον χώρο του.

FAMILY VOICES

Μια ξεχωριστή μελωδική οικογένεια

■ Όταν η μουσική είναι υπόθεση οικογενειακή

οινομόνο παρονομαστής, όλων εκτός από τη στενή συγγενική τους σχέση (α' και β' βαθμού) και την κλασική παιδεία που συνοδεύτηκε για όλους από υποτροφίες και βραβεία, είναι η απέραντη αγάπη για τη μουσική. Το σχήμα συμπληρώνεται από τα οκτώ παιδιά των καλλιτεχνών ηλικίας τεσσάρων έως δεκαέξι ετών, τα οποία από μικρά όχι μόνο εκτίθενται στην ομορφιά της λόγιας μουσικής αλλά τα περισσότερα έχουν ήδη αρχίσει να την σπουδάζουν.

Σήμερα Σάββατο στις 8:30 το βράδυ εννέα μέλη του συγκροτήματος Family Voices θα δώσουν μια μοναδική συναυλία στο Βενιζέλειο Ωδείο Χανίων. Με αφορμή την εμφάνισή τους στα Χανιά μιλήσαμε με την μεσόφωνο Λυδία Αγγελολοπούλου, μέλος της καλλιτεχνικής οικογένειας των Family Voices, για τις δυσκολίες του να είσαι μαμά, και ταυτόχρονα συνεργάτις, τη σχέση των νέων παιδιών με τη μουσική, τα σχέδια του συγκροτήματος και τη συναυλία τους στο Βενιζέλειο Ωδείο.

Από πόσα μέλη αποτελείται σήμερα η καλλιτεχνική οικογένεια των Family Voices;

Μεταξύ μας υπάρχουν πρώτου βαθμού οικογενειακοί δεσμοί, δηλαδή είναι τα παιδιά μας οι σύζυγοι, τα αδέρφια μας. Είμαστε όλοι μαζί, συνολικά δεκαέξι άτομα. Στα Χανιά για τη συναυλία θα έρθουν εννέα άτομα. Τα παιδιά παίζουν μουσικά όργανα όπως βιολί, βιολοντσέλο, φλάουτο, πιάνο, κιθάρα. Επίσης τραγουδάνε. Οι ενήλικοι, δηλαδή εμείς οι γονείς και αδέρφια μεταξύ μας, είμαστε ήδη διακεκριμένοι της Εθνικής Λυρικής Σκηνής, μαέστροι σε χορωδίες του Δήμου Αθηναίων, στην πάλαι ποτέ ΕΡΤ, με σπουδές σε μουσικές ακαδημίες του εξωτερικού.

Πότε προέκυψε η ιδέα της δημιουργίας ενός συγκροτήματος όπου θα συνυπάρξετε όλοι μαζί;

Ήταν μια ωραία ιδέα που προέκυψε από έναν μπαμπά της οικογένειας ο οποίος σκέφτηκε ότι αφού είμαστε όλοι μουσικοί, έχοντας μύσει και τα παιδιά στην Μουσική γιατί να μην το τολμήσουμε; Έτσι, αυτό που ξεκίνησε ως ιδέα, έγινε επιθυμία και έπειτα πραγματικότητα. Το σχήμα παρέπεμπε αρχικά στην οικογένεια Φον Τραπ από την Μελωδία της Ευτυχίας - μάλιστα στην αρχή είχαμε χρησιμοποιήσει πολλά από τα τραγούδια της ταινίας- και όταν κάναμε την πρώτη μας εμφάνιση, πριν 5-6 χρόνια το αποτέλεσμα ήταν πολύ συγκινητικό σε όλες τις συναυλίες που πηγαίναμε. Διότι το κοινό είχε τη Μελωδία της Ευτυχίας στο μυαλό του και η παρουσία της καλλιτεχνικής μας οικογένειας παρέπεμπε στην οικογένεια Φον Τραπ, όπου ακόμη και το πιο μικρό παιδάκι τραγουδούσε, έπαιζε όργανο και συμμετείχε.

Υπήρξαν κάποιοι ιδιαίτεροι σταθμοί στην διαδρομή των Family Voices έως σήμερα;

Η πρώτη μας εμφάνιση σίγουρα, όταν τα παιδιά ήταν πάρα πολύ μικρά. Είχαμε μαζί μας τα παιδιά μας που πήγαιναν τότε Α' Δημοτικού. Και ήταν πολύ ωραίο να βλέπεις την καλλιτεχνική οικογένεια στη σειρά από

«Η Τέχνη εκτός από μια πολύ δημιουργική απασχόληση για τα παιδιά, είναι ανάταση ψυχής, μια αγωγή της ψυχής. Η μουσική ανάγει το κάθε σου πρόβλημα σε μια άλλη σφαίρα και μπορείς με αυτήν την ψυχική δύναμη που σου δίνει να το αντιμετωπίσεις»

τον πιο μικρό έως τον πιο μεγάλο. Οκτώ παιδιά συμμετέχουν μέσα στη μπάντα. Μόνο η μία οικογένεια από εμάς που αποτελούμε τους Family Voices έχει τέσσερα παιδιά. Μέχρι σήμερα έχουμε κάνει πολλές συναυλίες σε όλη την Ελλάδα και μάλιστα η τελευταία επιτυχία ήταν όταν περιοδεύσαμε με την Λιλιπούπολη από Λάρισα μέχρι Θεσσαλονίκη. Και ήταν πάρα πολύ συγκινητικό να περιοδεύεις και να έχεις και τα παιδιά σου μαζί.

Και πώς είναι η καλλιτεχνική συνύπαρξη μεταξύ σας, εκτός σπιτιού; Πώς τηρούνται οι ισορροπίες;

Δυσκολίες υπάρχουν πάρα πολλές όμως το κέφι και η αγάπη για να συνεχίσουμε, υπερπηδά κάθε εμπόδιο. Οι πιο συνηθισμένες δυσκολίες είναι η εφηβεία των παιδιών, η άρνηση του να μπουν σε ένα πρόγραμμα εντατικής πρόβας καθώς όταν βρίσκονται όλα μαζί θά 'θελαν να αξιοποιήσουν την ώρα και για παιχνίδι. Όταν τους σταμάταγες το παιχνίδι και τους έλεγες «τώρα πρέπει να κάνουμε πρόβα, εσύ θα κάνεις τη μια φωνή, εσύ την άλλη και ξανά και ξανά την τάδε κίνηση», διαμαρτύρονταν. Όμως με μαέστρο την Νατάσα Αγγελολοπούλου -που είναι και αδερφή μου- η οποία είναι πιο αυστηρή, καταφέραμε και βάζαμε τάξη.

Τα παιδιά προφανώς επηρεάστηκαν από εσάς τους γονείς για να επιλέξουν τον δρόμο της Μουσικής...

Ναι, σίγουρα υπήρχε επιρροή. Διότι εάν δεν βάλει ο γονιός το παιδί από μικρό στο Ωδείο, ένα πεντάχρονο ή εξαχρονο παιδί δεν θα πει από μόνο του «εγώ θέλω να πάω στο Ωδείο». Η καθοδήγηση γίνεται πάντα από τους γονείς. Βέβαια πέρα από την καθοδήγηση και τα ίδια τα παιδιά είχαν ακούσματα, γεννήθηκαν μέσα σ' ένα ένα σπίτι με μουσική. Παίζει ρόλο και το περιβάλλον, εάν δίνει ερεθίσματα, δεν γίνεται και το παιδί να μην τα καταγράψει.

Σε μια δύσκολη οικονομικά εποχή τι θα συμβουλευάτε τους γονείς που τα παιδιά τους αγαπούν τη μουσική;

Η Τέχνη εκτός από μια πολύ δημιουργική απασχόληση για τα παιδιά, είναι ανάταση ψυχής, μια αγωγή της ψυχής. Η μουσική ανάγει το κάθε σου πρόβλημα σε μια άλλη σφαίρα και μπορείς με αυτήν την ψυχική δύναμη που σου δίνει να το αντιμετωπίσεις. Θα συμβούλευα τους γονείς, ασυζητητί, να προωθήσουν και να βοηθήσουν τα παιδιά να ακολουθήσουν τη μουσική έστω και εάν δεν είναι το βιοποριστικό τους επάγγελμα. Κι εγώ και ο σύζυγος μου έχουμε τελειώσει Πανεπιστήμιο και σχεδόν όλοι από το γκρουπ! Κάποια παιδιά είναι ήδη φοιτητές ή προετοιμάζουμε κάποια άλλα για τα Πανεπιστήμια αλλά πέρα από αυτό, η μουσική δεν παύει να υπάρχει. Είναι μεγάλη ικανοποίηση η μουσική σε οποιαδήποτε έκφανση της ζωής, δίνει χαρά.

Είστε ταυτόχρονα σολίστ, υπεύθυνη Δημοσίων σχέσεων και Καλλιτεχνικών Δράσεων της Εθνικής Λυρικής Σκηνής. Πώς καταφέρνετε να συνδυάσετε όλες σας τις δραστηριότητες;

Είναι λίγο δύσκολο γιατί η Εθνική Λυρική Σκηνή, απορροφά πάρα πολλές ώρες όμως τα καταφέρνω γιατί πάντα μπορούμε να βρούμε χρόνο όταν αγαπάμε κάτι πολύ. Πολλές φορές ο χρόνος της ξεκούρασης είναι μελέτη ή πρόβα για να γίνει κάτι άλλο. Όμως καμιά φορά όταν θέλουμε πολύ κάτι, και οι αντοχές μας το επιτρέπουν, μπορούμε να τα καταφέρουμε.

Ποια είναι τα επόμενα σχέδια του συγκροτήματος;

Θέλουμε να κάνουμε ένα μεγάλο κονσέρτο στην Αθήνα με ένα καινούργιο πρόγραμμα. Επίσης υπάρχει μια καινούργια πρόταση που βρίσκεται στα σκαριά και αφορά οργανωμένη εμφάνιση σε μεγάλο golden hall της Αθήνας αλλά δεν είναι ακόμη τίποτα ανακοινώσιμο.

Στο Βενιζέλειο Ωδείο Χανίων τι θα ακούσουμε;

Θα ακούσετε διασκευασμένα όπερα, οπερέτα μαζί με τα παιδιά, τραγούδια των Χατζιδάκι και Θεοδωράκη, διασκευασμένα μιούζικαλ αλλά και λάτιν μουσική. Είναι ένα ποικίλο ρεπερτόριο που θα καλύψει κάθε γούστο. Αυτό είναι σίγουρο.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

ΦΟΥΡΝΑΡΑΚΗ

Προϊσταμένου ΓΑΚ-
Ιστορικού Αρχείου Κρήτης

ΜΑΝΩΛΗ

ΠΕΤΡΑΚΗ

Προέδρου Ναυτικού
Μουσείου Κρήτης

στη «Διήγηση της Φουμιστής Βενετίας», στιχούργημα του 15ου αιώνα, ο ανώνυμος Κρητικός εκφράζει τον θαυμασμό του για τη μαγευτική πόλη, που είναι κτισμένη σε πασσάλους πάνω στο νερό. Μένει κατάπληκτος από την πλατεία και το ναό του Αγίου Μάρκου, το παλάτι των Δόγηδων, τα περίτεχνα κτήρια, τα εντυπωσιακά κανάλια, το διοικητικό της σύστημα, όπου επικρατεί τάξη και δικαιοσύνη.

Αναζητώντας την Κρήτη στη Βενετία και την Τεργέστη

■ Με αφορμή τις εκδηλώσεις που πραγματοποιήθηκαν από το Ιστορικό Αρχείο Κρήτης και το Ναυτικό Μουσείο Κρήτης στην Ιταλία

Το λιοντάρι του Αγίου Μάρκου με την Κρήτη.

«Εδά συνάξου, λογισμέ, και λεπινή μου γνώση, και μίλειε γλώσσα, φρόνιμα κι ο νους μου ας θεμελιώση [...]»

την Βενετιάν την φουμιστήν ως είδα να παινέσω,

την ιστοροζουγράφιστην, παράξενα κτισμένην: νερά 'ναι τα θεμέλια της κι αυτή σιδερωμένη».

Στη Βενετία συναντάμε εντονότερες βυζαντινές επιρροές, αφού η περιοχή αρχικά ήταν στη δικαιοδοσία του Βυζαντίου. Η βασιλική του αγίου Μάρκου είναι κτισμένη σε βυζαντινό ρυθμό. Σ' αυτήν μεταφέρθηκαν μετά την Άλωση του 1204 ανεκτίμητοι θησαυροί από την Κωνσταντινούπολη, όπως τα τέσσερα χάλκινα άλογα, που κοσμούσαν τον ιππόδρομο, λείψανα αγίων, ένα χρυσό κάλυμμα της Αγίας Τράπεζας με χιλιάδες πολύτιμους λίθους, η εικόνα της Παναγίας της Νικοποιοῦ, της προμάχου των Βυζαντινών αυτοκρατόρων στις μάχες.

Κρήτες πρόσφυγες στη Βενετία

Τον 15ο αιώνα στη Βενετία σε ένα σύνολο πληθυσμού εκατό χιλιάδων περίπου κατοίκων, οι πέντε περίπου χιλιάδες ήταν Έλληνες. Στην κοσμοπολίτικη κοινωνία της Βενετίας οι Έλληνες δεν αφομοιώθηκαν από τους άλλους λαούς, αλλά διατήρησαν την πολιτισμική τους ταυτότητα και συνέβαλαν τα μέγιστα στην παιδεία του Γένους μας. Το 1498 πήραν την άδεια από το Συμβούλιο των Δέκα να ιδρύσουν Αδελφότητα, η οποία είχε δικό της καταστατικό, ήταν αυτοδιοικούμενη, εξέλεγε τους ιερείς της και είχε θρησκευτικούς και φιλανθρωπικούς σκοπούς. Λίγο αργότερα, το 1514, οι Έλληνες της Βενετίας έλαβαν από τον Δόγη και τον Πάπα την άδεια να ανεγείρουν ναό επ' ονόματι του αγίου Γεωργίου. Ο ναός του Αγίου Γεωργίου των Ελλήνων αποπερατώθηκε το 1573 και βρίσκεται στη γειτονιά των Ελλήνων (campo dei Greci), σε απόσταση αναπνοής από την πλατεία του Αγίου Μάρκου. Είναι ο μεγαλοπρεπέστερος ορθόδοξος ναός που υπάρχει στη Δύση. Δίπλα στο ναό των Ελλήνων ιδρύθηκε το 1662 το

Ο ναός της Σάντα Μαρία ντε λα Σαλούτε τη νύχτα.

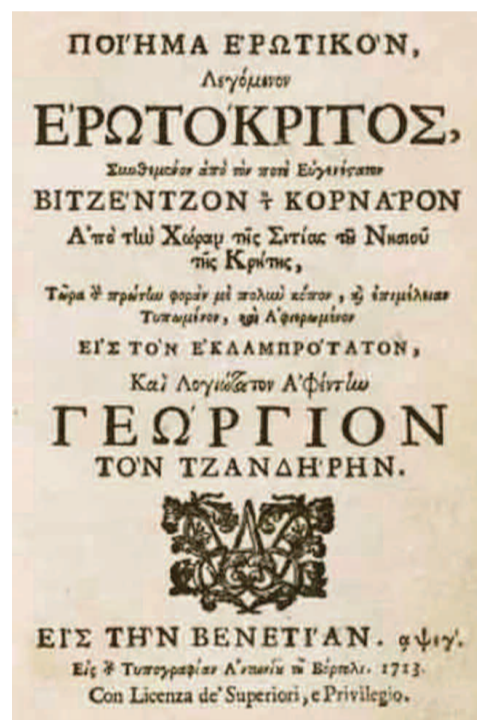
Φλαγγινιανό Φροντιστήριο (Seminario). Οι σπουδαστές του συνέχιζαν ανώτατες σπουδές στο Πανεπιστήμιο της Πάντοβας ή γίνονταν μορφωμένα στελέχη της Εκκλησίας. Από το 1953 λειτουργεί στον ίδιο χώρο το Ινστιτούτο Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Σπουδών της Βενετίας, το μοναδικό ερευνητικό ίδρυμα που διαθέτει η Ελλάδα στο εξωτερικό.

Μετά την κατάληψη της Κρήτης από τους Τούρκους η παρούσα του κρητικού στοιχείου στη Βενετία γίνεται εντονότερη. Στη Βενετία, πληροφροούν οι γραπτές πηγές, εγκαταστάθηκαν και μέλη από τις αρχοντικές οικογένειες του Νησιού, όπως οι Βαρούχες, Βλαστοί, Μελισσπονοί, Καλλέργηδες, Σκορδίληδες. Οι Κρητικοί μαζί με τους πρόσφυγες από τις άλλες ελληνικές περιοχές αποτέλεσαν τους ζωτικούς αντιπροσώπους του νέου Ελληνισμού στη Δύση. Κρήτες φοιτητές κατακτούσαν τη γνώση στα Πανεπιστήμια, Κρήτες τυπογράφοι και φιλόλογοι δημοσίευαν ελληνικά βιβλία, Κρήτες δίδασκαν την ελληνική γλώσσα. Περίπου διακόσια οικοσμήματα Κρητικών πτυχιούχων του Πανεπιστημίου της Πάντοβας βρίσκονται εντοιχισμένα στην κεντρική αυλή του Πανεπιστημίου, γεγονός που μαρτυρεί ότι το κρητικό πνεύμα διέπρεψε στη Δύση.

Το Αρχείο του Δούκα της Κρήτης

Στα Κρατικά Αρχεία της Βενετίας, που στεγάζονται στο μεγάλο μοναστήρι της Σάντα Μαρία Γκλοριόζα ντεϊ Φράρι, φυλάσσεται το Αρχείο του Δούκα της Κρήτης με σημαντικότερες πηγές για την ιστορία του Νησιού από τον 13ο έως 17ο αιώνα (εκθέσεις προβλεπών, δικαιοπρακτικά έγγραφα). Οι Βενετοί ανέθεσαν στον Θωμά Σακελλάρη να διασώσει τα πολύτιμα κρατικά αρχεία της Κρήτης, επειδή ήλπιζαν ότι κάποια στιγμή θα ανακτούσαν την Κρήτη.

Η ιστορία της Βενετοκρατούμενης Κρήτης δεν μπορεί να γραφτεί χωρίς τη μελέτη του Αρχείου του Δούκα της Κρήτης. Ήδη από το 1921 ο ιδρυτής του Ιστορικού Αρχείου Κρήτης, ο Ν. Παπαδάκης, που καταγόταν από το Καρύδι της Σπείας, είχε κατανοήσει τη σπουδαιότητα των κρητικών αρχείων που βρίσκονται στη Βενετία και έκανε συνεχείς προσπάθειες για την καταγραφή τους και για την αποστολή στη Βενετία Κρητών επιστημόνων, όπως ο Στ. Ξανθοδίδης και ο Ι. Καλιτσουνάκης για να τα μελετήσουν. Ο Παπαδάκης συνεργάστηκε επίσης με τον ιστοριοδίφη Σπυρίδωνα Θεοτόκη για την αντιγραφή και την έκδοση χειρογράφων που αφορούσαν στην ιστορία της Κρήτης. Στο Ιστορικό Αρχείο Κρήτης βρίσκεται αντίγραφο χειρογράφου της περιγραφής της Κρήτης του Π. Καστροφύλακα,

Η πρώτη έκδοση του Ερωτόκριτου.

το οποίο πιθανότατα έχει επιμεληθεί ο Θεοτόκης. Από τη Βενετία πέρασε και ο Αντώνιος Γιάνναρης, ο ανιψιός του Χατζημιχάλη. Αναζητούσε πηγές για την καταγωγή του Βιτσέντζου Κορνάρου και όπως φαίνεται από τις σημειώσεις του, είχε καταλήξει σε σωστά συμπεράσματα για την καταγωγή του μεγάλου Βενετοκρητικού ποιητή.

Κρήτες τυπογράφοι

Η Βενετία προστάτευσε με νομοθετήματα τις εκδόσεις και την ελεύθερη διακίνηση των βιβλίων, γι' αυτό και η εκδοτική δραστηριότητα γνώρισε μεγάλη άνθηση. Η πόλη κατέστη ένα από τα σημαντικότερα κέντρα της Αναγέννησης. Δίπλα στα βενετσιάνικα τυπογραφεία σημαντική θέση κατέχουν και τα ελληνικά, που ιδρύθηκαν γύρω από τον Άγιο Γεώργιο. Στη Βενετία εκδόθηκε το 1486 το πρώτο ελληνικό βιβλίο, «Η Βατραχομουσαχία», με επιμέλεια του Χανιώτη πρωτοπαπά Λαόνικου (Νικόλαου) Καβαδάτου. Εκεί ο Ζαχαρίας Καλλέργης από το Ρέθυμνο, ίδρυσε το πρώτο ελληνικό τυπογραφείο. Το 1499 εξέδωσε «Το Μέγα Ετυμολογικόν» σε συνεργασία με τον συμπατριώτη του Νικόλαο Βλαστό και χρηματοδότηση της Άννας Παλαιολογίνας. Στο ίδιο τυπογραφείο εκδόθηκε και το πρώτο δημώδες λογοτεχνικό έντυπο, «Ο Απόκοπος» του Μπεργαδή, το 1509, «ρίμα λογιωτάτη, την έχουσι οι φρόνιμοι πολλά ποθεινοτάτη», έργο ορόσημο για την αρχή της νεοελληνικής λογοτεχνίας. Τα αριστουργήματα της Κρητικής Λογοτεχνίας, ο «Ερωτόκριτος», η «Ερωφίλη» ο «Ροδολίνος», ο «Κρητικός Πόλεμος» τυπώθηκαν και αυτά για πρώτη φορά στα τυπογραφεία της Βενετίας. Θρησκευτικά βιβλία και λαϊκά αναγνώσματα από τα τυπογραφεία της Βενετίας διοχετεύονταν σε όλες τις περιοχές του υπόδουλου Ελληνισμού μέχρι και τον 19ο αιώνα. Οι τυπογράφοι της Βενετίας συντέλεσαν στη διατήρηση της πολιτισμικής ταυτό-

τητας και στην πνευματική ανάπτυξη του Ελληνισμού. Αξιοσημείωτη είναι και η δράση στη Βενετία του Κρητικού μοναχού Αγίου Λάνδου, ο οποίος εξέδωσε πολλά ψυχοφελή και πρακτικά βιβλία, το "Εκλόγιον", τον "Θηκαρά", το "Γεωπονικόν", την "Αμαρτωλών Σωτηρία", αγαπητά αναγνώσματα των Ελλήνων της Τουρκοκρατίας.

Μάρκος Μουσούρος.

Ο Μάρκος Μουσούρος

Ο περίφημος φιλόλογος της Αναγέννησης, ο Μάρκος Μουσούρος, γεννήθηκε στην Κρήτη γύρω στα 1470 και πολύ νέος εγκαταστάθηκε στη Βενετία. Δίδαξε στη Βενετία και έγινε καθηγητής στο Πανεπιστήμιο της Πάντοβα. Ανάμεσα στους Ευρωπαίους μαθητές τους ήταν και ο Έρασμος, ο οποίος έτρεφε μεγάλο θαυμασμό για τον δάσκαλό του. Την εποχή εκείνη οι Ευρωπαίοι λόγιοι στρέφονταν στη μελέτη των αρχαίων Ελλήνων συγγραφέων και στη συλλογή σπάνιων χειρογράφων. Μάθαιναν με πάθος αρχαία ελληνικά, για να διαβάζουν τους τους αρχαίους Έλληνες στο πρωτότυπο. Από τα μέσα του 15ου αιώνα η ελληνική γλώσσα αποτελούσε ουσιαστικό μέρος των ανθρωπιστικών σπουδών και απαραίτητο εφόδιο για τους μορφωμένους. Το 1513 ο Μουσούρος εξέδωσε στο τυπογραφείο του Άλδου Μανούτιου τα "Άπαντα" του Πλάτωνα, έκδοση που θεωρείται σταθμός στη ιστορία των ανθρωπιστικών σπουδών. Στα "Άπαντα" προέταξε έναν ύμνο προς τον Πλάτωνα, γραμμένο σε άσπογη αρχαία ελληνική, στον οποίο φανερώνει τα πατριωτικά του αισθήματα. Προτρέπει τους ηγεμόνες της Δύσης να ειρνεύσουν και να αναλάβουν μια σταυροφορία για την απελευθέρωση των ελληνικών περιοχών από τον τουρκικό ζυγό. Το 1515 η Βενετική Γερουσία εμπιστεύθηκε στον Μάρκο Μουσούρο τη μεγάλη συλλογή ελληνικών χειρογράφων του καρδινάλιου Βησσαρίωνα. Η Συλλογή αυτή κατατέθηκε στη Μαρκιανή Βιβλιοθήκη, η οποία και σήμερα λειτουργεί στην Πλατεία του Αγίου Μάρκου. Σ' αυτήν φυλάσσονται πολλά χειρόγραφα, σπάνιες εκδόσεις και χάρτες που αφορούν στην Κρήτη.

Επιφανείς Κρήτες ιερωμένοι

Στη Βενετία έδρασαν και επιφανείς Κρήτες ιερωμένοι, που εργάστηκαν για τη διατήρηση της ελληνικής γλώσσας και της πάτριος θρησκείας. Ο Γαβριήλ Σεβήρος ήταν ο πρώτος ορθόδοξος μητροπολίτης Βενετίας (οι μητροπολίτες Βενετίας φέρουν τον τίτλο του Φιλαδελφείας). Γεννήθηκε στη Μονεμβασία γύρω στο 1540, αλλά μεγάλωσε στην Κρήτη, όπου είχε καταφύγει η οικογένειά του μετά την παράδοση της Μονεμβασίας στους Τούρκους. Η μητέρα του και οι αδελφές του κατοικούσαν στα Χανιά. Ένας Χανιώτης έμπορος, ο Λεονίνο Σέβρο, που πολύ εκτιμούσε τον Σεβήρο, ζήτησε με επίσημο υπόμνημα, το 1575, από το Συμβούλιο των Δέκα την εγκαθίδρυση ορθόδοξης ιεραρχίας στην Κρήτη με επικεφαλής τον Γαβριήλ Σεβήρο. Ο αδιάλλακτος όμως καθολικός Γενικός Προνοπι-

τής της Κρήτης Τζάκομο Φοσκαρίνη αντιτάχθηκε στην πρόταση, και ο Σεβήρος, αφού απέτυχε να χειροτονηθεί επίσκοπος στην Κρήτη, χειροτονήθηκε επίσκοπος στη Βενετία. Ο Σεβήρος με τη διπλωματικότητα και το κύρος του προς τις βενετικές αρχές κατόρθωσε να ιδρύσει Ελληνική Σχολή και να προστατεύει την ελληνική παιδεία. Είναι αξιοσημείωτο ότι η Ορθόδοξη Κοινότητα της Βενετίας εξέλεγε τον μητροπολίτη και τους ιερείς της, συνήθεια που υπήρχε στην Πρώτη Χριστιανική Εκκλησία. Τον μητροπολιτικό θρόνο της Βενετίας τίμησε έπειτα και ο Μελέτιος Χορτάτσος, μητροπολίτης από το 1657 έως το 1677, δάσκαλος στη Σχολή του Φλαγγίνι και συγγραφέας, γόνος της επιφανούς κρητικής οικογένειας, που έδωσε τον Γεώργιο Χορτάτση, τον ποιητή της "Ερωφίλης". Εξέχουσα είναι και η μορφή του Γεράσιμου Βλάχου, μητροπολίτη από το 1679 έως το 1685, πολυγραφότατου θεολόγου, φιλοσόφου και φιλόλογου, για τον οποίο ο Βασίλειος Τατάκης έχει γράψει μια περιπούδαστη μονογραφία. Στη Βενετία έζησε για πολλά χρόνια και ο Μάξιμος Μαργούνιος, επιφανής θεολόγος και συγγραφέας από το Ηράκλειο, επίσκοπος Κυθήρων, που σπούδασε στην Πάντοβα. Η θεολογική έριδά του με τον Σεβήρο, κατέληξε σε συνδιαλλαγή μέχρι τον θάνατό τους στη Βενετία.

Ι. Παλαιόκαπας και Φρ. Σκούφος

Στη Βενετία δημοσιεύεται το 1681 η "Τέχνη Ρητορικής" του Φραγκίσκου Σκούφου. Ο συγγραφέας της γεννήθηκε στα Χανιά. Θείος του ήταν ο ηγούμενος της Μονής Χρυσοπηγής, Φιλόθεος Σκούφος. Μετά την κατάληψη της Κρήτης η οικογένειά του εγκαταστάθηκε στη Ρώμη. Έπειτα διορίστηκε δάσκαλος στο Φλαγγινιανό Φροντιστήριο. Η "Ρητορική" του γραμμένη σε ζωντανή και χαριτωμένη δημόδη γλώσσα περιέχει δικές του ομιλίες με παραδείγματα από όλα τα ρητορικά σχήματα. Είναι ένα από τα πρωιμότερα δείγματα πεζού λόγου στη νεοελληνική γραμματεία και παρά το περι-

τεχνο ύφος της διατηρεί τη δροσιά της λαϊκής κρητικής λαλιάς. Συγκινητική είναι η "Αντιβολή προς τον Σωτήρα του κόσμου", μια θερμή παράκληση του Φρ. Σκούφου προς τον Χριστό, για να λυτρώσει το Γένος του από τη τουρκική σκλαβιά. Αξιομνημόνευτη είναι και η συμβολή του Ιωσαφάτ Παλαιόκαπα στη μόρφωση των Κρητικών. Ο κόμης Παλαιόκαπας καταγόταν από οικογένεια ευγενών της Κυδωνίας (Χανίων), σπούδασε στην Πάντοβα και στο πρώτο μισό του 16ου αιώνα χειροτονήθηκε επίσκοπος Κισάμου. Είναι ο μοναδικός ορθόδοξος επίσκοπος της Ενετοκρατίας στην Κρήτη και ανέλαβε αυτό το αξίωμα τόσο για την εξέχουσα παιδεία του, όσο και για την αποδοχή της πρωτοκαθεδρίας του Πάπα. Κληροδότησε στην επισκοπή Κισάμου την τεράστια πατρογονική περιουσία του με τον όρο αυτή να στέλνει κάθε χρόνο για ανώτατες σπουδές στην Ιταλία 24 Έλληνες, από τους οποίους 16 να είναι Κρητικοί. Η Βενετία εφαρμόζοντας αντιπσοευτική πολιτική αφείρεσε το 1632 τα χρήματα του κληροδοτήματος Παλαιόκαπα από το Κολλέγιο του Αγίου Αθανασίου της Ρώμης, το οποίο διπύθουναν Ιησουίτες μοναχοί, και ίδρυσε στην Πάντοβα το Ελληνικό Κολλέγιο Παλαιόκαπα (Collegio Veneto de Greci) το οποίο έδωσε ακόμη μεγαλύτερη ώθηση στην ανώτατη μόρφωση των Ελλήνων.

Η Παναγία της Κρήτης στη Βενετία

Στη Βενετία βρίσκεται η εικόνα της Παναγίας της Μεσοπαντίτισσας, την οποία πήραν οι Ενετοί από τον ναό του Αγίου Τίτου στο Ηράκλειο, πριν από την κατάληψη του Μεγάλου Κάστρου της Κρήτης, για να μην τη βεβηλώσουν οι Τούρκοι. Ο Μπουνιαλής θρηνώνοντας για την απώλεια της Κρήτης γράφει:
«Πλιο παρακάλια δε γροικώ κ' εσφάγηκ' η καρδιά μου
κ' εμίσεψες, Παρθένα μου, Μεσοπαντίτισσά μου.
Οι Άγιοι Δέκα πάσινε και πλιο δε λειτουργούνται,
ουδέ παπάδες άξιους οπού 'χα μελετούνται.
Ο Άγιος Τίτος θα γενεί μετζι και σμαίδα (τζαμί)

Η εικόνα της Μεσοπαντίτισσας.

Ο ναός της Μεσοπαντίτισσας στη Βενετία.

κι αγάπη εγίνη στερέα και πλιο δεν έχω ελπίδα».
Μεσοπαντίτισσα ή Μεσοσπορίτισσα (στη δυτική Κρήτη) ονομάζεται η Παναγία, γιατί εορτάζεται στις 21 Νοεμβρίου, μεταξύ του Γενεθλίου της Θεοτόκου (8 Σεπτεμβρίου) και της Υπαπαντής (2 Φεβρουαρίου). Αρχικά η βυζαντινή εικόνα της Μεσοπαντίτισσας τοποθετήθηκε στον Άγιο Μάρκο και αργότερα, μεταφέρθηκε με επίσημη πομπή και με την παρουσία του Δόγη και της Συγκλήτου στον περιλαμπρο ναό της Σάντα Μαρία ντελα Σαλούτε (Santa Maria della Salute), που έκτισε ο αρχιτέκτονας Μπαλντασάρε Λογκένα, θεμελιωμένο πάνω σε 1.350.000 πασσάλους, στο Μεγάλο Κανάλι, απέναντι από τον Άγιο Μάρκο. Ο ναός είναι αναγεννησιακού ρυθμού και ο τρούλος του μοιάζει με στέμμα, αφιερωμένο στην Παναγία της Κρήτης, αιώνιο τάμα των Βενετών για τη σωτηρία της πόλης τους από την πανώλη. Η εικόνα της Παναγίας της Κρήτης, το παλλάδιο της Βενετίας, βρίσκεται σε περίοπτη θέση στο άγιο βήμα του ναού. Τη μέρα της εορτής, 21 Νοεμβρίου, διεξάγεται η Φέστα ντελα Σαλούτε (γιορτή για τη σωτηρία της πόλης από τον λοιμό) και για χιλιάδες Βενετσιάνοι προσέρχονται με ευλάβεια για να ευχαριστήσουν την Παναγία. Ο Φραντέσκο Μοροζίνι, ο τελευταίος υπερασπιστής της Κρήτης και κατόπιν Δόγης της Βενετίας αφιέρωσε το οικόσημο και το στέμμα του στην Παναγία τη Μεσοπαντίτισσα. Στην Βενετία είχε μεταφερθεί και η κάρτα του αποστόλου Τίτου, πρώτου επισκόπου Κρήτης, η οποία το 1966 επεστράφη στην Κρήτη και θησαυρίζεται στο ομώνυμο ναό του Ηρακλείου. Έχει παρατηρηθεί ότι η Βενετία για να εξυπηρετήσει τα πολιτικά της συμφέροντα, οικειοποιήθηκε τα θρησκευτικά σύμβολα της Κρήτης (Άγιος Τίτος, Μεσοπαντίτισσα, Άγιοι Δέκα). Αυτά τα τρία ιερά σύμβολα ζωγραφίστηκαν και στο λάβαρο του δόγη Φραντέσκο Μοροζίνι, το οποίο σήμερα φυλάσσεται στο μουσείο Corner, στην πλατεία του Αγίου Μάρκου.

Ο ναός του Αγίου Γεωργίου εσωτερικά.

Εικόνες κρητικών αγιογράφων

Στη Βενετία βρίσκονται έργα σημαντικότητας Κρητικών αγιογράφων. Τα έργα αυτά ήταν παραγγελίες των Ελλήνων της Βενετίας σε φημισμένα κρητικά εργαστήρια ή μεταφέρθηκαν από πρόσφυγες κρητικούς μετά την κατάληψη της Κρήτης από τους Τούρκους. Στη Συλλογή εικόνων του Ελληνικού Ινστιτούτου της Βενετίας δίνεται η δυνατότητα να παρακολουθήσουμε την εξέλιξη της ζωγραφικής των φορητών εικόνων από τον 15ο έως τον 17ο αιώνα. Ο Κρητικός αγιογράφος Μισαήλ Δαμασκηνός είχε κληθεί από την Αδελφότητα της Βενετίας να κοσμήσει το ναό του Αγίου Γεωργίου με εικόνες σύμφωνα με την ορθόδοξη τεχνολογία ("alla greca"). Εργάστηκε εκεί από το 1547 έως το 1552 και ζωγράφησε τις περισσότερες εικόνες του Εικονοστασίου. Έργο του είναι και μια επιβλητική Οδηγήτρια. Κρητικός είναι και ο Γεώργιος Κλώντζας, αγιογράφος με θεολογικές ανησυχίες. Η περίτεχνη εικόνα του "Επί Σοι χαίρει" είναι ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα του συγκερασμού βυζαντινών και δυτικών στοιχείων. Αξιόλογα έργα κατέλειπε και ο Χανιώτης Θεόδωρος Πουλάκης, ο οποίος εκτός από ζωγράφος ήταν και δραστήριο μέλος της Ελληνικής Αδελφότητας. Ξεχωριστή είναι η εικόνα των Εισοδίων της Θεοτόκου, "ποίημα Θεοδώρου Πουλάκη" επιγράφεται. Ο Πουλάκης ακολουθεί τον εικονογραφικό τύπο που καθιερώθηκε στη κρητική ζωγραφική, αποδίδει όμως με γοθικά και αναγεννησιακά στοιχεία τον ναό, στον οποίο εισέρχεται η Θεοτόκος. Από το Ρέθυμνο κατάγονταν τα αδέρφια Εμμανουήλ και Κωνσταντίνος Τζάνες Μπουνιαλής. Ο πρώτος εκτός από ζωγράφος ήταν συγγραφέας θρησκευτικών βιβλίων και ιερέας στον Άγιο Γεώργιο των Ελλήνων. Ο Κωνσταντίνος Τζάνες έχει ζωγραφίσει μια εικόνα των Αγίων που γιορτάζουν στις 22 Ιανουαρίου και με πολλή επιμέλεια πετυχαίνει να δημιουργήσει μια σειρά ζωντανά πορτραίτα αγίων. Στο κέντρο της εικόνας εικονίζεται ο κρητικός άγιος Ιωσήφ ο από Σαμάκου της Σπείας, το άφθαρτο λείψανο του οποίου μεταφέρθηκε από Κρήτες πρόσφυγες στη Ζάκυνθο. Στη Βενετία εργάστηκαν και άλλοι ζωγράφοι της Κρη-

τικής Σχολής (ή υπάρχουν έργα τους): ο Θωμάς Μπαθάς, ο Βίκτωρας, ο Βενέδικτος Εμποριός, ο Εμμανουήλ Λαμπάρδος, ο Φιλόθεος Σκούφος. Από τη Βενετία πέρασε και ο Δομήνικος Θεοτοκόπουλος, που μαθήτευσε κοντά στον Τιτσιάνο. Ο αδελφός του, Μανούσος, καταγράφεται ως μέλος της Ελληνικής Ορθόδοξης Κοινότητας της Βενετίας.

"Ο Κρητικός Πόλεμος"

Το επικό ποίημα του Μαρίνου Τζάνε Μπουνιαλή, "Ο Κρητικός Πόλεμος", διηγείται τον τιτάνιο αγώνα (1645-1669) των Βενετών να σώσουν την σπουδαιότερη αποικία τους, την κατάληψη της Κρήτης από τους Τούρκους, τη φυγή των Κρητικών στη Βενετία και σε άλλα μέρη, το θρήνο των παιδιών της Κρήτης για της απώλεια της πατρίδας τους. Το πολύστιχο ποίημα εκδόθηκε μετά τον πόλεμο, το 1681, στη Βενετία από το τυπογραφείο του Βενετού Ανδρέα Ιουλιανού (Zuliani) που είχε το εργαστήρι του στη γέφυρα του Αγίου Φαντίνου, κοντά στον Άγιο Μάρκο. Το 1908 ο Αγαθάγγελος Ξηρουχάκης, από τη Σούρη Αποκορώνου, λόγιος ιερωμένος, εφημέριος του ναού του Αγίου Γεωργίου των Ελλήνων, και έπειτα επίσκοπος Κυδωνίας και Αποκορώνου, τύπωσε στην Τεργέστη σ' έναν τόμο το ιστορικό ποίημα του Μπουνιαλή και το στιχούργημα του Ακάκιου Διακρούση για τον Κρητικό Πόλεμο.

Κρητικοί πατριώτες στην Τεργέστη

Η ελληνική κοινότητα της Τεργέστης γνώρισε ιδιαίτερη άνθηση από το 18ο αιώνα. Έλληνες εφοπλιστές, έμποροι και τραπεζίτες (ο Ράλλης, ο Σκαραμαγκάς, ο Στρατής, ο Καρσιώτης κ.ά.) εγκαταστάθηκαν στο σημαντικό αυτό ναυτικό σταυροδρόμι της Ν.Α. Ευρώπης και απέκτησαν τεράστιες περιουσίες. Γύρω από τον ελληνορθόδοξο ναό του Αγίου Νικολάου, που δεσπόζει στο λιμάνι, συγκρότησαν την πιο εύρωστη πνευματικά και υλικά εθνική κοινότητα μέσα στην κοσμοπολίτικη τεργεστίνικη κοινωνία. Οι Έλληνες της Τεργέστης γράφει ο Χατζημιχάλης Πάνναρης «εφάνησαν εις κάθε περίστασιν και εθνικόν αναβρασμόν, οι εξέχοντες των λοιπών αποικιών». Στον ναό του Αγίου Νικολάου ιερου-

Ο Ναός του Αγίου Νικολάου στην Τεργέστη.

Ο Παρθένιος Κελαϊδής.

Χατζη Μισαήλ Γιάνναρης.

τους Κρήτες επαναστάτες και διαβουλευόταν για το Κρητικό Ζήτημα με τον νομομαθή Ιωάννη Σκαλτσούνη και τον εκδότη της "Νέας Ημέρας" Αλέξανδρο Βυζάντιο. Στην εφημερίδα "Νέα Ημέρα" της Τεργέστης έχει αποτυπωθεί με σαφήνεια ο αγώνας και ο πατριωτικός παλμός των Κρητικών του 19ου αιώνα.

Ο Χατζημιχάλης Γιάνναρης στην Τεργέστη και τη Βενετία

Από το 1875 ο Χατζημιχάλης Γιάνναρης και ο Παρθένιος Κελαϊδής αλληλογραφούσαν και σχεδίαζαν καινούργια επανάσταση για την Ένωση της Κρήτης. Έγραψε ο Χατζημιχάλης από το Ταϊγάνι της Ρωσίας στον Παρθένιο για την ανάγκη να αποκτήσει και η Ελλάδα πολιτικούς του αναστήματος του Καβούρ και ζητούσε να μάθει τις σκέψεις των πολιτικών της Αθήνας και της Κρήτης για την ιδέα μιας νέας επανάστασης: «Ταϊγάνιον Ρωσίας 26 Ιουλίου 1875 / Αγαπητέ Καπετάν Παπά Κελαϊδή / Εις Τεργέστην / Η επιστολή Σου με ευχαρίστησε τα δ' εν αυτή αναφερόμενα με εξέπληξαν. [...] Πρώτη ανάγκη μας είναι ν' αποκτήσωμεν άνδρας με νουν του Σχολείου του Καβούρ, ούτινες να παιδαγωγήσωσι μερίδα και η μερίς αύτη να θέση τα θεμέλια του όλου κτηρίου. Ναι, Καπετάν Παρθένιε, νοός έχομεν ανάγκην και πίστευε, ότι άνευ ανδρών πολιτικών ούτε κέντρον ούτε άκραν ποτέ είναι δυνατόν να ελπίση, και ούτε κίνημα μεγάλου φρονήματος είναι δυνατόν να τελεσφορήσει [...] Ας δοκιμάσωμεν. Γράψε Σου παντού εις Κρήτην κατ' ευθείαν, όπου ίσως περνά η αλληλογραφία και ζήτησε όργανον αρμόδιον ν' αναλάβη να Σου διακοινώση τουλάχιστον τα σπουδαιότερα, εγώ δε γράφω εις τους εν Αθήναις και ζητώ πληροφορίας περί της ιδέας ταύτης και ό,τι κατόπιν εγκριθή μεταδίδομεν αλλήλων [...]». Όταν η επανάσταση ήταν έτοιμη, την άνοιξη του 1877, ο Χατζημιχάλης έφυγε από το Ταϊγάνι και με το σιδηρόδρομο μετέβη διαμέσου Βιέννης στην Τεργέστη. Οι ομογενείς της Τεργέστης τον υποδέχτηκαν με μεγάλες τιμές και τον φιλοξένησαν σε ελληνικό ξενοδοχείο. Για να διασκε-

Ο Μισαήλ Αποστολίδης.

γούσε και στο Ελληνικό Σχολείο της Τεργέστης δίδασκε κατά τη διάρκεια της επανάστασης του 1821 ο Κισαμίτης ιερωμένος Μισαήλ Αποστολίδης, καθηγητής έπειτα του Πανεπιστημίου και Αρχιεπίσκοπος Αθηνών. Όπως προκύπτει από σχετικά έγγραφα, οι επαναστάτες της Κρήτης είχαν ορίσει τον Μισαήλ ως πρόξενο στην Ευρώπη για την προβολή των θέσεών τους και την οικονομική ενίσχυση του αγώνα τους.

Από την Τεργέστη υποκινούσε την επανάσταση του 1878 ο Σφακιανός αρχιμανδρίτης Παρθένιος Κελαϊδής. Συνέλεγε χρήματα από τους ευκατάστατους Έλληνες, αγόραζε όπλα σασεψώ για

Μακέτα της βενετσιάνικης πόλης.

δάσουν τον Χατζημιχάλη, μια ομάδα Κεφαλλονίτες της Τεργέστης οργάνωσαν εκδρομή με πλοιάριο στη Βενετία. Οι Έλληνες της Τεργέστης απένειμαν στον Κρητικό επαναστάτη ένα μετάλλιο στη μία όψη του οποίου εικονιζόταν η Μονή Αρκαδίου και στην άλλη ο αναγεννώμενος φοίνικας. Από το λιμάνι της Τεργέστης ο Χατζημιχάλης μπήκε σε αγγλικό πλοίο που τον μετέφερε στην Αθήνα. Αρχές του Δεκέμβρη ναύλωσε ένα πλοιάριο και αφού γλίτωσε από μια τρικυμία, έφτασε με τους συμπολεμιστές του στην Κρήτη. Τον Ιανουάριο του 1878 άρχισε η επανάσταση.

Η "Κρητικοπούλα" ταξιδεύει

«Η Κρήτη είναι παντού και πάντα». Έπειτα από χρόνια, το επικό ποίημα του Χατζημιχάλη Γιάνναρη, "Η Κρητικοπούλα", παρουσιάστηκε στη Βενετία και την Τεργέστη, στις δύο πόλεις που επισκέφτηκε ο Χατζημιχάλης το 1877. Οι πρόεδροι των Ελληνικών Κοινοτήτων της Βενετίας και της Τεργέστης προσκάλεσαν επίσημα το Ιστορικό Αρχείο Κρήτης και το Ναυτικό Μουσείο Κρήτης να παρουσιάσουν, στο πλαίσιο του εορτασμού της Εθνικής Παλιγγενεσίας, την "Κρητικοπούλα", η οποία, ως γνωστόν, πρόσφατα εκδόθηκε με τη συνεργασία των δύο πολιτιστικών Φορέων των Χανίων και την ευγενική χορηγία του συμπολίτη μας, Γιάννη Πλατσιδάκη.

Στις εκδηλώσεις, επίσης, προβλήθηκε μεταγλωττισμένη η δραματοποιημένη ιστορική ταινία "1866", εμπνευσμένη από την "Κρητικοπούλα" και τη σχέση του Χατζημιχάλη Γιάνναρη με τον ανιψιό του Αντώνιο. Ο ποιητικός λόγος και τα μηνύματα της "Κρητικοπούλας" γοήτευσαν τους πολυάριθμους ομογενείς και Ιταλούς φιλέλληνες, που παρακολούθησαν τις εκδηλώσεις στη μεγαλοπρεπή Sala di Capitulo του Ελληνικού Ινστιτούτου της Βενετίας και στη Βιβλιοθήκη της Ελληνικής Κοινότητας της Τεργέστης. Είναι σημαντικό το γεγονός ότι αποσπάσματα της "Κρητικοπούλας" μεταφράστηκαν για πρώτη φορά στα ιταλικά από καθηγήτρια του Πανεπιστημίου της Τεργέστης.

Η πρόεδρος της Ελληνικής Ορθόδοξης Κοινότητας της Βενετίας, Κωνσταντίνα Μπαλαφούτη, η πρόεδρος του Ιδρύματος Ελληνικού Πολιτισμού Ιταλίας, Αλίκη Κεφαλογιάννη, ο πρόεδρος της Ελληνικής Κοινότητας της Τεργέστης, Giorgio Contento, οι Προξενικές Αρχές, ο διευθυντής του Ελληνικού Ινστιτούτου εξέφρασαν τον ενθουσιασμό και την συγκίνησή τους για την επιβεβαίωση και την ενίσχυση των ακατάλυτων δεσμών της Κρήτης με τη Βενετία και την Τεργέστη.

"Ερωτόκριτος" και "Κρητικοπούλα"

Ο Χατζημιχάλης Γιάνναρης δέχτηκε την ευερ-

γετική επίδραση του κορυφαίου ποιητή του Γένους μας, του εξελληνισμένου Βενετού, Βιτσέντσο Κορνάρου, για να συνθέσει το σπουδαίο ποίημα του και μετασχημάτισε τον μύθο του "Ερωτόκριτου" δίνοντάς του νέο νόημα. Ταύτισε τα πάθη του Ρωτόκριτου με τα πάθη του Κρητικού Λαού, που αγωνίζεται και ταλαιπωρείται για χάρη της αγαπημένης του Κρήτης (Κρητικοπούλας). Η εικόνα της αλυσοδεμένης Κρητικοπούλας, παραπέμπει στη φυλακισμένη Αρετούσα, η οποία θα λυτρωθεί και θα βρει την ευτυχία χάρη στη φρόνηση και την παλληκαριά του Ρωτόκριτου, του κρητικού λαού στην περίπτωση της Κρητικοπούλας.

Ο ποιητής της "Κρητικοπούλας" μνημονεύει τους Ευρωπαίους και Αμερικανούς Φιλοκρητικούς που βοήθησαν στον αγώνα του 1866.

Φραντσέζ', Ιγγλέζοι κ' Ιταλοί, Ρούσοι κι Αμερικάνοι,

έμπεισαν πράματα πολλά που τόπος δεν τα βάνει.

Ευγνωμοσύνη έχομε και των ευχαριστούμε, αν ζούμεν κι αν 'ποθάνομεν κι αν δεν λευτερωθούμεν.

Γνώριζε ότι πενήντα και πλέον Ιταλοί γαριβαλδικοί εθελοντές υπό τη διοίκηση του Leon Poinsot πολέμησαν στο πλευρό των χριστιανών της Κρήτης στην επανάσταση του 1866.

Οι μισοί περίπου σκοτώθηκαν και έμειναν για πάντα στην Κρήτη. Στην πρώτη μάχη των Λάκων, τον Δεκέμβρη του 1866 ένας Γαριβαλδινός σκοτώθηκε και δέκα πληγώθηκαν. Στο Λασιθί ο Ιταλός Achille Grandi βρήκε μαρτυρικό θάνατο πολεμώντας για την ελευθερία της Κρήτης.

Επιλογή Βιβλιογραφίας:

Δημοσία Ιλαρία, 500 χρόνια από την ίδρυση της Ελληνορθόδοξης Κοινότητας της Βενετίας, (συλλογικός τόμος), Βενετία, 1999.

Ελληνικό Ινστιτούτο Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Σπουδών της Βενετίας, Οδηγός Μουσείου, πρόλογος Χρ. Μαλτέζου, κείμενα Μαρία Καζανάκη- Λάππα, Βενετία 2005.

Μ. Ι. Μανούσακας, Η εν Βενετία Ελληνική Κοινότης και οι Μητροπολίται Φιλαδελφίας, Ε.Ε.Β.Σ., τ. ΛΖ', 1969-1970, σ. 170- 474.

Χρύσα Μαλτέζου, Σημειώσεις από τις παραδόσεις του μαθήματος της Μεσαιωνικής Ιστορίας, Ρέθυμνο 1978.

Βιβλία

Ο μαέστρος

Μετίν Αρντιτί

Εκδότης: Καλέντης

Κάθε κονσέρτο είναι ένας αληθινός θρίαμβος. Ο μαέστρος Αλέξης Κανδύλης βρίσκεται στο απόγειο της δόξας του, αλλά κάποια στιγμή διαπράττει μια απρέπεια με ανυπολόγιστες συνέπειες. Η φήμη του κλονίζεται. Στις απογοητεύσεις και τις αντιξοότητες που ακολουθούν αντι-

τινεί τη σιγουριά ενός μοναδικού πεπρωμένου, ωστόσο τα παλιά τραύματα επανέρχονται στη μνήμη του. Το ύπουλο ritornello των Kindertotenlieder –Τα τραγούδια των νεκρών παιδιών– του Γκούσταβ Μάλερ του ψιθυρίζει ξανά και ξανά το μυστικό που παλεύει να ξεκάσει. Η πτώση είναι αναπόφευκτη. Μονάχα η φιλία και η εμπιστοσύνη των δικών του ανθρώπων φαίνεται να τον οδηγούν σε μια άλλη προσέγγιση του ταλέντου του, να ξυπνούν μέσα του έναν καινούριο άνθρωπο, που από την παντοδυναμία θα περάσει στη συμπόνια κι από την υπεροψία στη βαθιά ενσυναίσθηση. Ίσως και να διαφαίνεται μια μεταμόρφωση...

Το τελευταίο καλοκαίρι της αθωότητας

Νίκη Τρουλλινού

Εκδότης: Βιβλιοπωλείον της Εστίας

Κατέβαινε την Μπενάκη, σαν για πρώτη φορά, έστριβε την Αραχώβης και στεκόταν στο παλιό ψιλικατζίδικο. Το σπίτι του Λαπαθιώτη κάπου εδώ γύρω, και ο Ρίτσος στα μέσα του 30 έμενε πιο πάνω, στη Μεθώνης, και, κοίτα να δεις, οι γωνιές των ποιητών

καβάντζες τώρα των αστέγων, και τα προζόνια μόλις νυχτώσει μπαινοβγαίνουν στο νεοκλασικό με τα ακροκέραμα. Οι προκρύξεις μπροστά στην εκκλησία, 73 ήταν αυτό, Φλεβάρη μήνα. "Φτάνει από τη δική σου ταινία, μητέρα, αυτά". Η δική μου ταινία; Θα σου πω για κείνο τον Δεκέμβρη, ή μήπως προτιμάς για το κλειστό πια ψιλικατζίδικο - "δεν πάει άλλο, το κλείνουμε αύριο", της είπε ένα βράδυ ο φίλος του καπνού και των ασήκωτων σε βάρος κυριακάτικων εφημερίδων. Γύρισε προς το τζάμι, τράβηξε το χαρτί "παραδίδονται μαθήματα ελληνικών και αγγλικών, τιμές λογικές", έστρεψε προς εκείνη και της το έβαλε στο ήδη ανοικτό χέρι της. "Καιρός για αποφάσεις", μουρμούρισε. Και πάλι πίσω. Το χαρτί και το μολύβι, να μαρκαριστούν οι κούτες και λοιπές συσκευασίες μεταφοράς υλικών, υλικά ζωής, μη αναλώσιμα, όχι τουλάχιστον με τον τρόπο που λιώνουν τα πολυφορεμένα παπούτσια και τα ρούχα που οδεύουν στο παζάρι "δεύτερο χέρι". Τ αναλώσιμα εδώ άλλο σκοπό σιγοψιθύριζαν.

Ο πόλεμος χωροτάκτης

Το δίκτυο των πόλεων-οχυρών στο κατά θάλασσαν κράτος της Βενετίας

16ος-17ος αιώνας

Νίκος Σκουτέλης

Εκδότης: Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς

Το κατά θάλασσαν κράτος της Βενετίας, από τη χερσόνησο της Ίστριας και τις κτήσεις στο

Ιόνιο έως την Κύπρο, αποτέλεσε για τους Βενετούς μιαν εκτετα-

μένη διοικητική περιφέρεια με ελαστικά γεωγραφικά όρια, τόσο ως προς τις χρονικές περιόδους της συμπερίληψης όσο και ως προς την ίδια τη φυσική υπόσταση τέ-

τοιων ορίων. Ενώ έως το δεύτερο μισό του

15ου αιώνα τα εδάφη στην ανατολική Βαλκανική και στο Αιγαίο αποτελούσαν όχι μόνο

διαμετακομιστικούς σταθμούς, αλλά και την κυρίως αγροτική γη του κράτους, με την είσοδο στον 16ο αιώνα αρχίζουν να αντιμετωπίζονται ως ασπίδα για την αναχαίτιση του οθωμανικού επεκτατισμού. Η Ζάρα, όπως ο Χάνδακας, η Σίμπενικ, η Κέρκυρα, το Σπάλατο, το Ρέθυμνο και τα Χανιά, θα δεχτούν επεμβάσεις αρχιτεκτόνων και μηχανικών του στρατού, άλλοτε ως στοιχεία νεωτερισμών στο αστικό τοπίο, άλλοτε ως σπασμωδικές λύσεις σε μια πυρετώδη κίνηση ανθρώπων και ιδεών. Στο βιβλίο, οι πρωταγωνιστές, οι οχυροί τόποι, τα λιμάνια και οι πόλεις, αλληλεπιδρούν στην προοπτική οργάνωσης ενός συχνά ανομολόγητου σχεδιαστικού υπόβαθρου, με πρώτιστο κριτήριο τις πιθανές συρράξεις.

Γράφοντας για τις ζωές των αήλων

Χαβιέ Μαρίας

Εκδότης: Πατάκης

Με εκτίμηση, αν όχι με άδολη αγάπη, αλλά και με ειρωνεία και κιούμπο ο Χαβιέρ Μαρίας, ένας μεγάλος συγγραφέας της εποχής μας, φιλοτεχνεί τα ιδιαίτερα πορτρέτα συγγραφέων όπως ο Φώκνερ, ο Κόνραντ, ο Κόναν Ντόουλ, ο Ναμπόκοφ, η Ντίνεσεν, ο Χένρυ Τζέιμς. Με σύντομες περιγραφές ιδιωτικών στιγ-

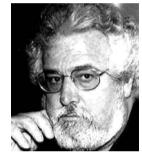
μών και ανασύροντας από τη λήθη λεπτομέρειες, ο Μαρίας αποκαλύπτει το μεγαλείο αλλά και τις μικρότερες αγαπημένων συγγραφέων, ξεσκεπάζει τις ξεκαρδιστικές αλλά και ανησυχπτικές μανιές δημιουργών που, για μια φορά, γίνονται μυθιστορηματικοί χαρακτήρες. Το σύνολο των είκοσι συγγραφέων συμπληρώνουν έξι "άπιαστες γυναίκες", υπαρκτά πρόσωπα κι αυτές, που -η καθημέ με τον δικό της τρόπο- αποφάσισαν να μην ακολουθήσουν την πεπατημένη, όπως τους επέβαλλε η εποχή και το φύλο τους.

παιδότοπος

ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΒΑΜΟΥ

Επίσκεψη στις Δημοτικές Βιβλιοθήκες Χανίων

Επιμέλεια:
**ΒΑΓΓΕΛΗΣ
ΚΑΚΑΤΣΑΚΗΣ**
Kakatsakis@sch.gr

Καλοί μου φίλοι, καλό Σαββατοκύριακο!

Μ' ένα συμπάρο δυο τρυγόνια! Και το άρθρο για το περιοδικό τους σύνταξαν (γι' αυτό αλλά και για προσωπικό τους όφελος πήγαν άλλωστε) και τις εντυπώσεις τους, ωστόσο, για τα που είδαν και γνώρισαν, μαζί με σχετικές φωτογραφίες, λειτουργώντας και σαν δημοσιογράφοι του Παιδότοπου, ευκαιρίας δοθείσης, μας έστειλαν, ύστερα απ' την επίσκεψή τους στην Παιδική Εφηβική Βιβλιοθήκη και στη Δημοτική Βιβλιοθήκη Χανίων. Για τα παιδιά της Δημοσιογραφικής Ομάδας του Γυμνασίου Βάμου, που σύνταξαν το 1ο τεύχος του αγγλικού περιοδικού του σχολείου τους με τίτλο "Teen Reporters" με συντονίστριες τις καθηγήτριες των Αγγλικών Σοφία Εφραιμίδου και Μάχη Κουφογιώργου και το 10ο τεύχος του γνωστού εδώ και χρόνια "Μαθητών

Λόγος", με συντονίστριες τις καθηγήτριες της Γαλλικής Φιλολογίας Πόλα Αρκολάκη και των Φυσικών Αικατερίνη Γκαγκαδέλη, ο λόγος. Τεράστιο το προσωπικό όφελος των παιδιών, όπως φαίνεται κι απ' τα αποσπάσματα των εντυπώσεών τους - πού να χωρέσουν ολόκληρα τα κείμενά τους! Ακριβώς γιατί είναι "τεράστια" η δουλειά που γίνεται, έτσι όπως γίνεται στις βιβλιοθήκες του δήμου Χανίων. Συγχαρητήρια σε όλους! Και στα παιδιά, και στις δασκάλες τους (μέσα σ' αυτές και η δασκάλα τους της Πληροφορικής Ειρήνη Καλαϊτζάκη, που έπαιξε, εκτός των άλλων, και τον ρόλο του ταχυδρόμου) και βέβαια στις υπεύθυνες των Βιβλιοθηκών! Καλή συνέχεια!

**Σας χαιρετώ με αγάπη όλους
Β.Θ.Κ.**

Η εκδρομή πιστεύω πως ήταν πολύ ενδιαφέρουσα και μάθαμε πολλά. Και οι δύο βιβλιοθήκες ήταν ένας ωραίος προορισμός για να περάσεις τον ελεύθερο σου χρόνο και να ξεκουραστείς, καθώς εκεί μπορείς να κάνεις ακόμα και τις εργασίες σου.

Δρακουλάκη Εμμανουέλα, Α1

Η επίσκεψη των ομάδων εργασίας του Ελληνικού και του Αγγλικού περιοδικού του Γυμνασίου Βάμου στη Δημοτική βιβλιοθήκη Χανίων ήταν μια συναρπαστική και αξεχάστη εμπειρία. Μέσα από τους ξεναγούς μάθαμε πολλές πληροφορίες για την ανανεωμένη βιβλιοθήκη. Συλλέξαμε πολλές χρήσιμες πληροφορίες όπως το ότι διαθέτει 72.000 βιβλία και τα 8500 από αυτά είναι δωρεά του Ελευθερίου Βενιζέλου. Επίσης έχει δημιουργηθεί ένας ειδικά διαμορφωμένος χώρος με πολλά ενδιαφέροντα πράγματα όπως το στούντιο ηχογράφησης, ο χώρος με τη σβούρα και οι αναπαυτικοί καναπέδες για το διάβασμα. Πιστεύω πως θα ήταν καλό να επισκεπτόταν και άλλος κόσμος τη Δημοτική βιβλιοθήκη Χανίων για να γνωρίσουν μια διαφορετική βιβλιοθήκη.

Σταυγιανουδάκη Γεωργία, Β3

[...] Η Δημοτική βιβλιοθήκη που επισκεφθήκαμε ήταν αρκετά ενδιαφέρουσα. Αυτό γιατί είχε ένα δωμάτιο το οποίο είχε βιβλία μόνο του Ελευθερίου Βενιζέλου. Ο επόμενος χώρος είχε πάλι βιβλία, υπολογιστές και έναν αρκετά μικρό χώρο στον οποίο υπήρχαν δύο κούνιες και μια τεράστια σβούρα. Απέναντι υπήρχε ένας χώρος ηχογράφησης στον οποίο τραγούδησαν όσα παιδιά είχαν έρθει από τη χορωδία του σχολείου.

Μαλεκάκη Βασιλική, Α2

Με το σχολείο μας πήγαμε εκδρομή στην Εφηβική και στη Δημοτική βιβλιοθήκη Χανίων. Οι καθηγητές μας θέλησαν να μας μάθουν τον τρόπο να αναζητούμε τη γνώση. Και οι δυο βιβλιοθήκες είχαν χιλιάδες βιβλία. Στην Εφηβική τα βιβλία ήταν για μικρές ηλικίες ενώ στη Δημοτική ήταν για μεγαλύτερες. Στη Δημοτική υπήρχαν χιλιάδες βιβλία τα οποία είχε διαβάσει ο Ελευθέριος Βενιζέλος. Υπήρχαν και χώροι ψυχαγωγίας στους οποίους μπορέσαμε και χαλαρώσαμε. Στην Παιδική Εφηβική υπήρχαν και επιτραπέζια παιχνίδια τα οποία τα παιδιά λάτρευαν και έπαιζαν με αυτά. Τέλος αυτές οι βιβλιοθήκες είναι χρήσιμες για πληροφορίες και δραστηριότητες.

Μαρικάκη Ζωή - Μπαϊλάκη Αναστασία, Α2

[...] Αλλά εκτός από τη Δημοτική βιβλιοθήκη Χανίων ενδιαφέρον είχε και η παιδική-εφηβική βιβλιοθήκη Χανίων της οποίας τα βιβλία είχαν πολύ ενδιαφέρον καθώς και ο χώρος της είχε αξιοποιηθεί σωστά έτσι ώστε να εξυπηρετεί παιδιά και έφηβους. Η επίσκεψη αυτή στις βιβλιοθήκες μάς φάνηκε αρκετά χρήσιμη και ενδιαφέρουσα. Μάθαμε πολλά για τα βιβλία και το πώς θα μπορούσαμε να τα αξιοποιήσουμε αλλά και διασκεδάσαμε πολύ με τις σύγχρονες λειτουργίες που δεν είχαμε ξαναδεί σε βιβλιοθήκες.

Ασταλάκη Μαρία, Γ1 - Ζαννή Αφροδίτη, Γ1

[...] Η δεύτερη βιβλιοθήκη που επισκεφθήκαμε ήταν η Δημοτική βιβλιοθήκη Χανίων. Η έκταση που καταλαμβάνει είναι μικρή σε σύγκριση με το μεγάλο έργο που προσφέρει. Το πλήθος των βιβλίων της ανέρχεται στα 72000 από την παλιά εποχή. Στη βιβλιοθήκη αυτή θα μπορέσεις να βρεις ό,τι βιβλίο επιθυμείς από σχολικά βιβλία, νεότερη ξένη και ελληνική λογοτεχνία μέχρι και βιβλία από την εποχή του Ελευθερίου Βενιζέλου. Υπάρχει ένας χώρος μέσα στη βιβλιοθήκη ο οποίος ονομάζεται "Βιβλιοθήκη του Ελευθερίου Βενιζέλου". Εκεί υπάρχουν βιβλία, ταξινομημένα πάντα με ένα θεματικό σύστημα το οποίο επιτρέπει την άμεση πρόσβασή μας σε αυτά, από την τότε εποχή που έζησε ο Ελευθέριος Βενιζέλος. Το πλήθος των βιβλίων ανέρχεται σε 8500. Εκεί ο αναγνώστης μπορεί να θαυμάσει τις γεμάτες βιβλία τεράστιες βιβλιοθήκες οι οποίες του προσφέρουν γνώσεις για ό,τι επιθυμεί. [...] Κατά τη γνώμη μου αξίζει τον κόπο η επίσκεψη στις βιβλιοθήκες οι οποίες έχουν πολλά να μας προσφέρουν αφού μας βάζουν στη θέση να επεξεργαστούμε πληροφορίες και να σκεφτούμε πάνω σε φα θέματα, αφού όπως είπε και ο διάσημος μαθηματικός Rene Descartes... «Σκέφτομαι, άρα υπάρχω». Εσείς λοιπόν δεν θα εκμεταλλευτείτε την ευκαιρία της ύπαρξης τέτοιων βιβλιοθηκών τόσο κοντά μας;!!!!

Ηλιοπούλου Νικολέτα, Γ1

Πριν από μερικές μέρες επισκεφθήκαμε τη Δημοτική Βιβλιοθήκη Χανίων και την Παιδική - Εφηβική βιβλιοθήκη του Κήπου. Οι εντυπώσεις που αποκόμισα από την επίσκεψη αυτή ήταν πολύ ωραίες. Η Εφηβική βιβλιοθήκη βρίσκεται σε ένα χώρο κατάφυτο από δέντρα. Αφού μπήκαμε στη βιβλιοθήκη πρόσεξα ότι ήταν ένα μικρός χώρος αλλά πολύ οργανωμένος. Υπήρχαν βιβλία για όλες τις ηλικίες. Στη συνέχεια μας μίλησαν για την ιστορία της βιβλιοθήκης και αφού είδαμε βίντεο, κάποια παιδικά διάβασαν βιβλία και κάποια άλλα έπαιζαν επιτραπέζια παιχνίδια. [...]

Προεστάκη Δέσποινα, Α3

[...] Στη συνέχεια επισκεφθήκαμε τη Δημοτική Βιβλιοθήκη Χανίων. Εκεί μας μίλησαν για τα παλιά βιβλία που φυλάσσονται ακόμα από την εποχή του Ελευθερίου Βενιζέλου. Επίσης ξεναγηθήκαμε στους νέους ανακαινισμένους χώρους της βιβλιοθήκης που έχουν στούντιο ηχογράφησης, υπολογιστές, διαδραστικό πίνακα και πολλά άλλα. Στη βιβλιοθήκη αυτή -εκτός από το να διαβάσουμε ένα βιβλίο- μπορούμε να κάνουμε μια ομαδική εργασία, να δούμε μια ταινία, να παρουσιάσουμε μια εργασία, να ηχογραφήσουμε τις φωνές μας αλλά και διάφορα διασκεδαστικά πράγματα. Σ' αυτή την εκδρομή πέρασα υπέροχα και ήταν αναμφίβολα μια εμπειρία που θα μου μείνει αξεχάστη.

Γαυγιωτάκη Ευαγγελία, Α1

[...] Τα βιβλία τα οποία μπορείς να δανειστείς πρέπει να τα επιστρέψεις σε 15 μέρες και ο δανεισμός γίνεται ψηφιακά. Επίσης η βιβλιοθήκη διαθέτει και άλλους χώρους όπως είναι το δωμάτιο με τους υπολογιστές, το στούντιο για να τραγουδάς και το δωμάτιο που έχει δύο κούνιες, μια σβούρα, καθιστικό, DVD player, projector και υπολογιστή. Αυτή η επίσκεψη ήταν διασκεδαστική και ενδιαφέρουσα γιατί μέσα και από τις δύο βιβλιοθήκες καταφέραμε να μάθουμε πράγματα για τα βιβλία.

Μπραχουσαί Ντόνα, Α2

Κέρνα ίχνη των περιπετειών του νου

Η Νίκη Στρατάκη μεταχειρίζεται την εγκουστική, μια αρχαία τεχνική που προσθέτει χρώμα σε ζεστό κερί και κατόπιν προβαίνει σε εικαστικές συνθέσεις οι οποίες όμως είναι ελεύθερες χωρίς ρεαλιστικές δεσμεύσεις. Το πλέον γνωστό παράδειγμα εγκουστικής τέχνης είναι τα νεκρικά πορτρέτα Φαγιούμ από την Ρωμαϊκή περίοδο της Αιγύπτου, με τα οποία όμως η καλλιτέχνης δε σχετίζεται. Οι συνθέσεις στις οποίες προβαίνει είναι πιο κοντά στη λογική του Jasper Johns ενός Αμερικάνου καλλιτέχνη του εικοστού αιώνα που κι αυτός χρησιμοποίησε την εγκουστική ελεύθερα, παράγοντας αφηρημένες συνθέσεις που όμως προετοίμασαν την έλευση της pop art στις ΗΠΑ.

Του ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
Β. ΠΡΩΙΜΟΥ*

Πράγματι η Στρατάκη χειρίζεται την εγκουστική όπως και ο Johns με ατζέντα σύγχρονη. Οι συνθέσεις της είναι καθαρά αφαιρετικές και βασίζονται στον πειραματισμό με το υλικό και το χρώμα. Το κερί το στρώνει σε αλληπάλληλα επίπεδα αφού το έχει εμπλουτίσει με χρωστικές ουσίες. Είναι εξαιρετικά ενδιαφέρον το γεγονός ότι προσθέτει επίσης άρωμα κι έτσι προσεγγίζοντας τα έργα ο θεατής έχει ένα συναισθητικό αποτέλεσμα, δηλαδή διαισθάνεται ότι μπορεί να προσεγγίσει τη δουλειά τόσο μέσω της όρασης, όσο και μέσω της αφής και της όσφρησης. Οι συνθέσεις της που έχουν την επείγουσα βιαιότητα που επιβάλλει το υλικό προτού κρυώσει, έχουν εξηρησιονιστικό χαρακτήρα. Δεν είναι τυχαίο άλλωστε που οι περισσότεροι καλλιτέχνες οι οποίοι μεταχειρίστηκαν το κερί είχαν μια εξηρησιονιστική πλευρά ή θήτευσαν για ένα διάστημα στο εξηρησιονιστικό ιδίωμα: James Ensor, Paul Klee, Wassily Kandinsky, Diego Rivera, για να αναφέρουμε κάποιους από αυτούς σκόρπια. Σταξίματα και γραμμές, απλώματα, διαγώνιες και εναλλαγές υψηλών και χαμηλών συγκεντρώσεων κεριού παράγουν ένα πλούσιο οπτικό αποτέλεσμα που εκμεταλλεύεται στο έπακρο τη μεταβλητότητα του κεριού αναδεικνύοντάς την.

Η μεταβλητότητα αυτή του κεριού που αναδεικνύει στα έργα της η Στρατάκη έχει συγκινήσει στο παρελθόν καλλιτέχνες και φιλοσόφους. Το κερί χρησιμοποιείται από τον Joseph Beuys όπως το λίπος, ως ύλη που είναι ουσιαστική χωρίς να είναι μορφολογικά καθορισμένη και αξιόπιστη. Η μορφή ως εκ τούτου είναι δευτερεύουσα, λέει ο Beuys. Σημασία γι' αυτόν έχει η θερμότητα δηλαδή η επιβίωση, άρα η οικονομία. Η τέχνη, ως εκ τούτου έχει αυτόν τον θεραπευτικό ρόλο να δείξει τι είναι πρωτεύον στη ζωή. Και ο René Descartes από τη σκοπιά της

φιλοσοφίας, πολλούς αιώνες νωρίτερα και για διαφορετικούς λόγους, εξέθεσε το κερί ως παραδειγματική ύλη που δεν εξαρτάται από τη μορφή και που προσλαμβάνεται με λανθασμένο τρόπο από τις αισθήσεις μια και η μορφή του διαρκώς υπόκειται σε αλλαγές.

Η Στρατάκη επίσης εξυμνεί τη μεταβλητότητα του κεριού εξερευνώντας το σε πολλαπλές μορφές: ως επιφάνεια, ως ανάγλυφο, ως βάθρο ανάδειξης λουλουδιών και φυτών κ.λπ.. Η ένταση και το εξηρησιονιστικό πάθος με τα οποία χειρίζεται το κερί, δείχνει ότι για τη δημι-

ουργό, όπως και για τον Descartes, το κερί σημαίνει την ύλη η οποία επίσης είναι αναξιόπιστη με την έννοια ότι τα πραγματικά της δεδομένα μεταβάλλονται συνεχώς ενώπιον των αισθήσεών μας, μέχρι να φτάσει το σημείο του άμορφου και της διάλυσης ως αποτέλεσμα της εντροπίας. Το γεγονός μάλιστα ότι η ύλη αυτή στην περίπτωση της Στρατάκη είναι αρωματική προσδίδει ένα γυναικείο χαρακτήρα στις δημιουργίες της και δημιουργεί την εντύπωση ότι η ύλη για την οποία γίνεται λόγος συυφαινεται με τη γυναίκα. Υπάρχει περίπτωση η ύλη με την οποία ασχολείται με τέτοια ένταση η Στρατάκη να είναι η ίδια η γυναίκα, ευμετάβλητη, υποκείμενη στη φθορά, τη στιγμή ακριβώς που φτάνει το απόγειο της ομορφιάς της, μια ύλη που είναι αδύνατο να της δώσεις μορφή ή να τη χαρακτηρίσεις χωρίς να σκεφτείς την αυτοπροσωπογραφία; Το ερώτημα αυτό μπορεί να απαντηθεί μόνο από όποιον έχει διάθεση να μπει σε μεγάλες περιπέτειες του νου. Σύμφωνα με τον Πλίνιο τον Πρεσβύτερο η καταγωγή της ζωγραφικής «όλοι συμφωνούν ότι ξεκίνησε από το σχεδίασμα με γραμμή του περιγράμματος μιας ανθρώπινης σκιάς». Είναι και στην περίπτωση της Στρατάκη επομένως λογικό να υποθέσουμε ότι ακόμα και στις πιο αφηρημένες εκδοχές της, η ζωγραφική αναζητεί ουσιαστικά την ίδια σκιά του εαυτού και του άλλου, εναγωνίως, πεισματικά και με πάθος.

Η έκθεση της κας Νίκης Στρατάκη είναι στην γκαλερί στο Μοναστήρι του Καρόλου μέχρι την Τρίτη 6 Μαΐου, ώρες 6μ.μ. - 11μ.μ. καθημερινά.

*Διδάσκων στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο και κριτικός τέχνης

1. Ενάντια σε όλους όσους υποστηρίζουν τη μορφή ως βασική προκείμενη της τέχνης. Βλέπε για παράδειγμα τον Herbert Read, Η τέχνη σήμερα. Για τη θεωρία της μοντέρνας τέχνης, μτφ. Δημοσθένης Κούρτοβικ, Αθήνα, Κάλβος, 1984, σελ. 49.
2. Joseph Beuys, catalogue d'exposition, ed. Harald Szeemann et Fabrice Hergott, Musée national d'art moderne, Centre Georges Pompidou, Paris, 1994, p. 16.
3. Ρενέ Ντεκάρτ, Στοχασμοί περί της πρώτης φιλοσοφίας, μτφ. Ευάγγελος Βανταράκης, Αθήνα, Εκκρεμές, 2003, παρ. 30-32, σελ. 79-81.
4. Πλίνιος ο Πρεσβύτερος, Περί της αρχαίας ελληνικής ζωγραφικής. 35ο βιβλίο της «Φυσικής Ιστορίας», μτφ. Τάσος Ρούσσος, Αλέκος Βλ. Λεβίδης, Αθήνα, Άγρα 1998, V, παρ. 15, σελ. 33.

Αφορμή
ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΣ*
yannis.kalo@gmail.com

Αλεπούδες στην πλαγιά

» Του Ιάκωβου Ανυφαντάκη, Εκδόσεις Πατάκη

«Το βράδυ η λάμπα του δρόμου έφεγγε ακριβώς μέσα στο σαλόνι σαν να με προετοίμαζε για ανάκριση. Αφηνα τις κουρτίνες ανοιχτές. Το πρωί έμπαινε ο ήλιος και με τύφλωνε. Ημουν ο πρώτος που ξυπνούσε σε όλη την πόλη. Ακαρπη θυσία. Τίποτα δεν μπορούσε να με σηκώσει από το κρεβάτι. Εμένα εκεί και ψηνόμουν μέχρι που τραβιόταν ο ήλιος. Το γραφείο ήταν στρατηγικά τοποθετημένο δίπλα στο κρεβάτι. Πολλές φορές δεν χρειαζόταν να σηκωθώ, αρκούσε να τεντώσω το χέρι για να φέρω τον υπολογιστή μπροστά μου».

Η αφήγηση του Χανς Σνιρ, στις “Απόψεις ενός κλόουν” του Χάινριχ Μπελ, είναι η πλέον θλιβερή ιστορία αγάπης που έχω διαβάσει -μαζί με το “Μαύρο Κουτί” του Άμος Οζαν και δεν είμαι σίγουρος πως πρόκειται για αγάπη και όχι για μίσος ή για εκείνο ακριβώς το, λεκτικώς μη περιγράψιμο, συναίσθημα, στο ελάχιστο εμβαδό τομής των δύο.

Μια ιστορία που ανήκει πια στο παρελθόν μα οι πληγές της δε σταμάτησαν ποτέ να αιμορραγούν, είτε από αδυναμία να κλείσουν, είτε επειδή ποτέ δεν περιποιηθήκαμε αρκούντως τα νύχια μας, γαμψά και τραχιά, ένα ταμείο με χρεώσεις και πιστώσεις από έναν χαρτογιακά θαρρείς και όχι από έναν πρώην εραστή, μια απόπειρα κατανόησης με μοναδικό σκοπό την ενίσχυση της εθελουφλίας, ένα διαρκές κατηγορώ που τείνει να αφήνει έξω το εγώ και να επικεντρώνεται στις υπόλοιπες αντωνυμίες, συμπεριλαμβανομένου και του εμείς, μια ακατάπαυστη σειρά από αν και γιατί, μια δικαιολογία για τη στασιμότητα του παρόντος τελικά.

Οι “Απόψεις ενός κλόουν” του Μπελ, συστατικό πρωτεύον της νουβέλας του Ανυφαντάκη, με γύρισε χρόνια πριν, στο σήμερα. Η διατριβή του αφηγητή που δεν τελειώνει, βάρος μόνιμο στους ώμους του, πείσμα περισσότερο παρά στόχος ρεαλιστι-

κός, ό,τι τον συνδέει με ένα παρελθόν που διακρινόταν για την προσήλωση και την αυτοδοξία του.

Ο καθένας ό,τι τον αφορά επιθυμεί να διηγηθεί. Και η ιστορία αυτή δείχνει να αφορά πραγματικά τον συγγραφέα και είναι αυτό που την κάνει σημαντική και άξια να ειπωθεί, παρότι δεν εκφράζει -μήτε και το επιθυμεί άλλωστε- ιδέες οικουμενικές και πανανθρώπινες, παρά πρόκειται για την ταπεινή ιστορία ενός λέκτορα που ένα καλοκαίρι, εγκλωβισμένος στην ανάγκη να προχωρήσει τη διατριβή του, θα συναντήσει, μετά από χρόνια, μια συμφοιτήτρια από τη σχολή, συνάντηση που θα ανασύρει τις σημάδους από τον βυθό του χρόνου.

Η αφηγηματική φωνή διαθέτει μια γοητεία, που έλκει τον αναγνώστη και υπηρετεί την ιστορία, με τρόπο παρόμοιο όπως στο Homo Faber του σπουδαίου Μαξ Φρις και που σε συνδυασμό με τις αναφορές στη γερμανό-

φωνη λογοτεχνία αποδίδουν ένα θετικό πρόσημο στη νουβέλα του Ιάκωβου Ανυφαντάκη.

Υ.Γ.
Κάποτε, ένα ζευγάρι, έδειχνε αρκετά ερωτευμένο, τράβηξε τις “Απόψεις ενός κλόουν” από το ράφι του βιβλιοπωλείου· δεν άντεξα να το δω να συμβαίνει.

Του ΓΙΩΡΓΟΥ
ΣΤΑΥΡΙΑΝΟΥΔΑΚΗ

Παρά τα προβλήματα το άθλημα στα Χανιά παραμένει “ζωντανό”

Στους πρόσφατους περιφερειακούς προκριματικούς αγώνες Άρσης Βαρών που έγιναν στο κλειστό του Εθνικού Σταδίου Χανίων, τόσο από τις συμμετοχές, όσο και από τις επιδόσεις, φάνηκε ότι το “άθλημα των δυνατών” στον νομό μας εξακολουθεί, συγκριτικά με τα προβλήματα που αντιμετωπίζει, να παραμένει “ζωντανό”.

Είναι γνωστό ότι τα Χανιά και ο Α.Ο. Κύδων έχουν παράδοση μεγάλων διακρίσεων στην Άρση Βαρών, με τον Όμιλο να συνεχίζει να διατηρεί μέχρι σήμερα ενεργό το τμήμα. Μπορεί τα τελευταία χρόνια η γενικότερη πορεία του αθλήματος να το έχει επηρεάσει, όμως οι εμπλεκόμενοι με αυτό, δηλαδή ο προπονητής και οι αθλητές - αθλήτριες, καταβάλουν αξιόλογες προσπάθειες και “κόντρα” στις πολλές και διάφορες δυσκολίες που υπάρχουν, οι επιτυχίες σε πανελλήνιο και όχι μόνον επίπεδο, δεν λείπουν. Όμως στους εκάστοτε περιφερειακούς αγώνες παίρνει

μέρος και ο Γ.Σ. Ελευθέριος Βενιζέλος, που επίσης έχει τμήμα Άρσης Βαρών, το οποίο βέβαια αποτελείται από παιδιά που ασχολούνται κυρίως με ρίψεις. Η παρουσία τους, λοιπόν, στο πλατό λειτουργεί βασικά ως προπόνηση, αλλά ακόμη και έτσι έχουν καταγράψει διακρίσεις σε πανελλήνιες διοργανώσεις.

Στους πρόσφατους αγώνες είχαμε την ευκαιρία για μια σύντομη συνομιλία με τον Χανιώτη ειδικό γραμματέα της Ελληνικής ομοσπονδίας άρσης βαρών, Χαράλαμπο Σφακιανάκη (παλιός πρωταθλητής Ελλάδος και μέλος στο νέο Δ.Σ.

Παπαμαρκάκη.

Αθ. Λαγουβάρδη.

Β. Πατεράκη.

Μενγκλεμένη.

του Α.Ο. Κύδων), ο οποίος αναφέρθηκε στην προσπάθεια που γίνεται, σε πανελλήνια κλίμακα, για μια νέα αρχή στο άθλημα. Ακόμη, για την παρουσία των ομάδων τους μας μίλησαν ο προπονητής του Κύδωνα, Μι-

χάλης Τζαμπαζάκης και ο προπονητής σφύρας του “Ελ. Βενιζέλος”, Κώστας Παπαμαρκάκης.

Τέλος, δημοσιεύουμε φωτογραφίες, αλλά και τ' αποτελέσματα που είχαν τα Χανιωτάκια

στους αγώνες, στους οποίους πήραν μέρος περίπου 25 γυναίκες και 65 άνδρες από 4 σωματεία του νησιού μας (τα δυο άλλα ήταν το Αρκάδι και ο Αλμυρός). Να σημειωθεί ότι όταν ολοκληρωθούν οι προκριματι-

κοί σε όλες τις περιφέρειες, οι 12 καλύτερες επιδόσεις κάθε ηλικιακής κατηγορίας έχουν δικαίωμα συμμετοχής στο πανελλήνιο πρωτάθλημα που έχει προγραμματιστεί τέλη Ιουλίου, στη Φλώρινα.

ΧΑΡ. ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗΣ

«Είναι γνωστό ότι η Άρση Βαρών, άθλημα που έχει προσφέρει πολλές και μεγάλες διακρίσεις στην Ελλάδα, πέρασε τα προηγούμενα χρόνια μεγάλες... φουρτούνες και η προσπάθεια που καταβάλει η ομοσπονδία είναι αποκλειστικά στραμμένη στο να μπορέσει ν' αλλάξει το κλίμα και να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για μια νέα αρχή.

Σίγουρα αυτό μόνον εύκολο δεν είναι, την όλη προσπάθεια επηρεάζει η οικονομική κρίση, όμως θα συνεχιστεί με ό,τι μέσα υπάρχουν, με στόχο να ξαναζωντανέψει το άθλημα.

Τα προβλήματα του παρελθόντος έχουν δημιουργήσει ένα μεγάλο κενό και πλέον όλο το βάρος έχει πέσει στα μικρά παιδιά που υπάρχουν στον χώρο και τα οποία έχουν δείξει ότι διαθέτουν ταλέντο και ικανότητες. Αυτά θέλουμε να στηρίζουμε σε πρώτη φάση, χωρίς να ψάχνουμε να βγάλουμε Ολυμπιονίκες και παράλληλα να φέρουμε όσο πιο πολλά αγόρια αλλά και κορίτσια γίνεται στον χώρο του αθλήματός μας, ώστε να δημιουργηθεί μια πολύ καλή υποδομή, να μπου σωστές και γερές βάσεις και έτσι σιγά-σιγά και με υπομονή να πάμε προς τα πάνω. Ήδη έχουμε ορισμένες αξιόλογες παρουσίες σε κορυφαίους διεθνείς αγώνες μικρών ηλικιακών κατηγοριών και το γεγονός αυτό επιτρέπει την αισιοδοξία ότι η Άρση Βαρών θα μπορέσει ξανά να ορθοποδήσει, αλλά -επαναλαμβάνω- χρειάζεται χρόνος. Σίγουρα το ντόπινο είναι ένα θέμα που απασχολεί όλο το φάσμα του αθλητισμού, η Άρση Βαρών το έχει πληρώσει ακριβώς και εμείς σε κάθε ευκαιρία και με κάθε τρόπο, προσπαθούμε να περάσουμε στα παιδιά τις αρνητικές του συνέπειες. Παράλληλα γίνονται τακτικοί έλεγχοι, όχι μόνο από εμάς, αλλά και από την Παγκόσμια Ομοσπονδία, σε μια γενικότερη προσπάθεια για την εξάλειψη του αρνητικού αυτού φαινομένου.

Για τα Χανιά, μπορώ να πω ότι ο Κύδωνας συνεχίζει την προσπάθεια που έχει αρχίσει πριν από πάρα πολλά χρόνια. Κάτω από ιδιαίτερα δύσκολες συνθήκες έχει καταφέρει, χάρη στη δουλειά του κ. Τζαμπαζάκη και των αθλητών-αθλητριών, να διατηρεί ψηλά το όνομα του Ομίλου σε πανελλήνιο επίπεδο και να έχει εκ-

Αριστερά ο Χ. Σφακιανάκης, παρακολουθεί τους αγώνες μαζί με τον περιφερειακό σύμβουλο (επίσης παλιό πρωταθλητή Ελλάδος και 6ο στο παγκόσμιο πρωτάθλημα εφήβων του 1992) Γιώργο Κονταξάκη.

προσώπους σε εθνικές μας ομάδες. Αξιόλογη είναι και η προσπάθεια του Γ.Σ. Ελευθέριος Βενιζέλος, που μπορεί να μην έχει παιδιά τα οποία ασχολούνται αποκλειστικά με την άρση βαρών, όμως η παρουσία τους στους αγώνες βοηθάει σημαντικά, χωρίς να τους λείπουν και οι διακρίσεις».

• Γεννήθηκε στις 23/5/1963, άρχισε την άρση βαρών σε ηλικία 15 ετών υπό τις οδηγίες του καθηγητή του στο σχολείο, Λευτέρη Στεφανουδάκη και το 1981 κλήθηκε πρώτη φορά σ' εθνική ομάδα, φτάνοντας ν' αγωνιστεί, το 1988, στους Ολυμπιακούς Αγώνες της Σεούλ. Εκτός από τη διάκριση αυτή, έχει πάρει 5η θέση σ' ευρωπαϊκό και 6η σε παγκόσμιο πρωτάθλημα στην κατηγορία των 82.5κ., στην οποία κατείχε για μεγάλο διάστημα τα πανελλήνια ρεκόρ σε αρασέ, ζετέ και σύνολο (τα κατέριψε στη συνέχεια ο Πύρρος Δήμας).

Μ. ΤΖΑΜΠΑΖΑΚΗΣ

«Για τους προκριματικούς αγώνες μπορώ να πω ότι σε γενικές γραμμές οι επιδόσεις ήταν καλές, με αυτήν της Αθ. Κρητικάκη να ξεχωρίζει, όπως και η αντίστοιχη του Νταγκουνάκη. Χωρίς να έχω εικόνα από τις άλλες περιφέρειες, πιστεύω ότι πολλά παιδιά θα είναι στις δωδεκάδες για το πανελλήνιο πρωτάθλημα.

Με τις συνθήκες που επικρατούν, δεν είναι καθόλου εύκολο να διατηρείς αγωνιστικό τμήμα Άρσης Βαρών. Υπάρχει προκατάληψη απ' όσα έχουν προηγηθεί και τα οποία “πλήγωσαν” το άθλημα, υπάρχει κούραση, αφού μπορεί ο εκάστοτε αγώνας να είναι ευχάριστος, όμως για να παρουσιαστείς σε αυτόν έχει προηγηθεί πολύ σκληρή προετοιμασία και βέβαια έτσι όπως έχει εξελιχθεί, γενικότερα, η κατάσταση, πλέον δεν παρέχονται ούτε τα βασικά που απαιτούνται για να λειτουργήσουμε όπως χρειάζεται.

Εμείς στον Κύδωνα προσπαθούμε να κάνουμε όσο καλύτερη δουλειά γίνεται, στηριζόμενοι κυρίως σε σχετικά μεγαλύτερες ηλικίες, αφού, δυστυχώς, δεν υπάρχει μεγάλη προσέλευση μικρών παιδιών. Στο κομμάτι αυτό δίνουμε μεγάλο βάρος, αλλά χρειάζεται ομαδική προσπάθεια, περισσότερη ενημέρωση για ένα... παρεξηγημένο άθλημα, οι ολυμπιακές κινήσεις του οποίου, αποτελούν ένα γρήγορο και αποτελεσματικό τρόπο προπόνησης και αποτελούν μέρος του προπονητικού προγράμματος σχεδόν σε όλα τ' αθλήματα. Είμαι προπονητής στον Κύδωνα σχεδόν 20 χρό-

να και μπορώ να πω ότι η μέχρι τώρα πορεία του τμήματος κρίνεται επιτυχημένη, αφού ακόμη και στις πρόσφατες πολύ δύσκολες εποχές είχαμε σημαντικές διακρίσεις. Μάλιστα οι γυναίκες θεωρώ ότι τόσο πέρυσι, όσο και το 2012 “έγραψαν ιστορία” με τις κορυφαίες θέσεις που πήραν, αλλά και την παρουσία, αρχικά της Β. Πατεράκη και στη συνέχεια της Αθ. Κρητικάκη σε αντιπροσωπευτικά μας συγκροτήματα. Μάλιστα η Κρητικάκη, με τις μέχρι τώρα εμφανίσεις της, δείχνει ότι και φέτος θα είναι μέλος της εθνικής νεανίδων και εφόσον καταστεί δυνατή, από οικονομικής πλευράς, η συμμετοχή μας, θα πάρει μέρος στο ευρωπαϊκό πρωτάθλημα που θα γίνει τον Σεπτέμβριο».

Κ. ΠΑΠΑΜΑΡΚΑΚΗΣ

«Το καταστατικό του Γ.Σ. Ελευθέριος Βενιζέλος προβλέπει και τμήμα άρσης βαρών, το οποίο λειτουργεί καθαρά για να συμπληρώνει τις προπονήσεις κυρίως των αγοριών και των κοριτσιών που ασχολούνται με τις ρίψεις. Όμως παρότι ο στόχος μας είναι αυτός που προανέφερα, πολλά παιδιά σημειώνουν επιδόσεις οι οποίες τους επιτρέπουν όχι μόνον να παίρνουν μέρος σε πανελλήνιες διοργανώσεις, αλλά να έχουν και διακρίσεις. Έτσι και στους φετινούς προκριματικούς η παρουσία μας ήταν κάτι παραπάνω από καλή και πιστεύω ότι αρκετά παιδιά έχουν πιάσει όριο για το πανελλήνιο πρωτάθλημα».

Αθ. Κρητικιάκη.

Νταγκουνάκης.

Χατζιωάννου.

Γιορταμπλάκης.

Αγγελάκης.

Χριστινάκης.

Αναστασιάδης.

Βιγλάκης.

Ζιώγας.

Χονδρογιάννης.

Μαντσέλι.

Ι. Γουμενάκης.

Αναστασάκης.

Ελ. Γουμενάκης.

Παλημετάκης.

Στιγμιότυπο από τους αγώνες στο κλ. Χανίων.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Τα αποτελέσματα που είχαν οι αθλητές-τριες των δυο χανιώτικων σωματείων στους προκριματικούς αγώνες ήταν τα παρακάτω.

Α.Ο. ΚΥΔΩΝ ΑΝΔΡΕΣ

- 62κ.**
• Παλημετάκης Ιάσωνας: 60κ αρασέ-75κ. ζετέ-135κ. σύνολο (1ος σε έφηβους, 2ος σε νέους άνδρες και άνδρες).
- 69κ.**
• Γιορταμπλάκης Στέλιος: 115-140-255 (1ος στους άνδρες).
• Μαντσέλι Αλέξανδρος: 95-110-205 (2ος σε έφηβους και νέους άνδρες, 3ος στους άνδρες).
- 77κ.**
• Χατζιωάννου Γιώργος: 120-151-271 (1ος στους άνδρες).
• Παπαδάκης Γιάννης: 92-95-187 (3ος στους άνδρες).
- 85κ.**
• Αγγελάκης Χρήστος: 105-140-245 (1ος σε έφηβους, νέους άνδρες και άνδρες).
• Αναστασιάδης Αλέξανδρος: 102-122-224 (2ος έφηβους, νέους άνδρες και άνδρες).
- 94κ.**
• Νταγκουνάκης Γιάννης: 145-165-310 (1ος στους άνδρες).
• Βιγλάκης Θεοχάρης: 98-125-223 (1ος στους νέους άνδρες, 2ος στους άνδρες).
• Νικολακόπουλος Κώστας: 70-85-155 (3ος στους παίδες).
• Αντώνης Βεργαράκης: 50-50-100.

- Ακόμη, στα 94κ. αγωνίστηκε εκτός συναγωνισμού ο Ιβάν Μενγκλεμπέ, που έκανε 120-140-260.

ΓΥΝΑΙΚΕΣ

- 53κ.**
• Λαγουβάρδου Αθηνά 48-65-113 (1η σε νέες γυναίκες και γυναίκες).
• Λαγουβάρδου Ελευθερία 38-50-88 (1η στις νεάνιδες, 2η σε νέες γυναίκες και γυναίκες).
- 58κ.**
• Κρητικιάκη Αθηνά 65-79-144 (1η σε νεάνιδες, νέες γυναίκες και γυναίκες).
• Κατσανικάκη Λυδία 30-40-70 (1η σε κορασίδες, 2η σε νεάνιδες, νέες γυναίκες και γυναίκες).
- 69κ.**
• Πατεράκη Μαρία 40-40-80 (3η στις γυναίκες).
75κ
• Πατεράκη Βικτωρία 56-67-123 (1η σε νέες γυναίκες και γυναίκες).

Γ.Σ. ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ ΑΝΔΡΕΣ

- 69κ.**
• Χονδρογιάννης Βασίλης 100-120-220 (1ος σε παίδες, έφηβους, νέους άνδρες, 2ος στους άνδρες).
• Φραντζεσκάκης Χρήστος 40-55-95 (2ος στους παίδες).
- 77κ.**
• Νταμοσιδής Βαλεντίνος 90-90-180 (1ος σε έφηβους και νέους άνδρες, 4ος στους άνδρες).

- Μαζανάκης Γιώργος 50-55-105 (2ος στους παίδες, 3ος στους έφηβους).

- 85κ.**
• Γουμενάκης Λευτέρης 85-80-165 (3ος στους παίδες, 4ος σε έφηβους και νέους άνδρες).
- 94κ.**
• Ζιώγας Λευτέρης 100-120-220 (1ος σε έφηβους, νέους άνδρες, 3ος στους άνδρες).
• Χριστινάκης Γιάννης 80-117-197 (1ος στους παίδες, 3ος σε έφηβους και νέους άνδρες).
• Γουμενάκης Γιάννης 80-100-180 (2ος στους παίδες, 4ος σε έφηβους και νέους άνδρες).
- +94κ.**
• Αναστασάκης Γιάννης 80-85-165.
• Σουραϊλίδης Κώστας 40-40-80.

ΓΥΝΑΙΚΕΣ

- 58κ.**
• Παπαμαρκάκη Νίκη 35-35-70 (2η στις κορασίδες, 3η σε νεάνιδες, νέες γυναίκες και γυναίκες).
• Μανιουδάκη Φωτεινή 25-30-55 (5η σε νεάνιδες, νέες γυναίκες και γυναίκες).
• Καζάκου Αλεξάνδρα 24-27-51 (3η στις κορασίδες).
- 63κ.**
• Αγγελάκη Άννα 30-40-70 (2η σε κορασίδες, νεάνιδες και γυναίκες, 3η στις νέες γυναίκες).
- +75κ.**
• Σπανουδάκη Κωνσταντίνα 35-35-70.

Επιμέλεια:
ΣΑΚΗΣ ΚΟΥΒΑΤΣΟΣ
info@herb.gr

Βιότοπος - περιγραφή

Λατινική ονομασία του βοτάνου είναι *ASARUM europaeum* L. (Άσαρο το ευρωπαϊό). Ανήκει στην οικογένεια των Αριστολοχιδών.

Άσαρο το ευρωπαϊό

Βρίσκεται διάσπαρτο σε διάφορες περιοχές της Ευρώπης. Στη χώρα μας το συναντούμε στα δάση της βόρειας Ελλάδας, στην Πελοπόννησο και την Κεφαλονιά. Το συναντούμε μέσα σε δάση φυλλοβόλων δένδρων, ιδίως σε δέντρα με πλατιά φύλλα και προτιμά αλκαλικό έδαφος με άφθονο χούμο. Δεν χρειάζεται πολύ φως. Αρκετά σπάνιο σε μερικές περιοχές, πιο διαδεδομένο σε άλλες.

Ερπυσα πολυετής πόα ύψους από 10 έως 15 εκατοστά, που σχηματίζει μεγάλες αποικίες, με οσμή δυσάρεστη. Έχει ριζώμα που έρπει, λεπτό στο πάχος και τετραγωνικό, σε χρώμα γκριζωπό εξωτερικώς και κιτρινωπό εσωτερικώς. Κατά διαστήματα του ριζώματος βγαίνουν ρίζες ασπριδερές. Τα στελέχη του φτάνουν τα 40 εκατοστά μήκος και καταλήγουν σε δύο φύλλα με μακριούς μίσχους, σιλπνά με διάμετρο 5 έως 8 εκατοστά. Τα άνθη του φυτού φυτρώνουν συνήθως κάτω από τα φύλλα σε σχήμα καμπανούλας, έχουν κοκκινοπράσινο σκούρο χρώμα, δώδεκα στήμονες και καλύπτονται από χνουδωτό κάλυκα. Ο καρπός είναι κάψα εξάγωνη. Πολλαπλασιάζεται με παραφυάδες του ριζώματος κατά την άνοιξη και το φθινόπωρο.

Ιστορικά στοιχεία

Βότανο γνωστό από την αρχαιότητα. Ο Πλίνιος το αναφέρει στα συγγράμματα του.

Το Άσαρο χρησιμοποιείται από το λαό σαν σκόνη για φτέρνισμα, εναντίον των παθήσεων του ήπατος, καθώς και ως διουρητικό και εμμηναγωγό. Σαν εκτριπτικό το χρησιμοποιούσαν από τα πολύ παλιά χρόνια. Επίσης το χρησιμοποιούσαν σαν φάρμακο εναντίον του αλκοολισμού διότι θεωρούσαν ότι απέτρεπε τους αλκοολικούς από το ποτό. Αυτό βέβαια δεν ήταν απόλυτα σωστό γιατί το βότανο στην

ουσία είναι δηλητηριώδες και σίγουρα δεν είναι καλό για το επιβαρυνμένο συκώτι των αλκοολικών. Επιπλέον χρησιμοποιήθηκε ως διουρητικό, κατά της ισχιαλγίας και σε μερικές δερματοπάθειες.

Συστατικά - χαρακτήρας

Το ριζώμα παράγει ένα μυρωδάτο αιθέριο έλαιο, που περιέχει 30-35% ασαρίνη. Η καμφορώδης αυτή ουσία, που είναι πτητική, αποχωρίζεται κατά μεγάλο μέρος από το ξερό βότανο. Περιέχει ακόμα πρωτεΐνες, άμυλο, οξέα και άλατα.

Άνθιση - χρησιμοποιούμενα μέρη - συλλογή

Ανθίζει Απρίλιο και Μάιο. Τότε βγάζει μικρά ανθία που μετά βίας φαίνονται.

Χρησιμοποιούνται τα φρέσκα φύλλα και η φρέσκια ρίζα του φυτού.

Θεραπευτικές ιδιότητες και ενδείξεις

Η λήψη του εσωτερικά είναι εμετοκαθαρτική αλλά χάνεται η ιδιότητα αυτή με το παρατεταμένο βράσιμο. Θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί στη βρογχίτιδα, την πνευμονία, τον κοκίτη και κατά της διάρροιας.

Το Άσαρο, δεν χρησιμοποιείται πλέον ως θεραπευτικό βότανο. Σήμερα δεν χρησιμοποιείται στην αλλοπαθητική γιατί η χρήση του έχει αντικατασταθεί από την ρίζα Ιπεκακουάνας. Στην ομοιοπαθητική το βάμμα που εξάγεται από το νωπό ριζώμα, ενδείκνυται εναντίον των ρευματισμών και της γαστρεντερίτιδας.

Παρασκευή και δοσολογία

Χρησιμοποιείται το έμβρεγμα του φυτού που γίνεται με το μούσκεμα των φρέσκων φύλλων σε νερό για 12 ώρες. Σε ένα ποτήρι νερό μου-

σκεύουμε 5 έως 20 φύλλα του φυτού. Με σκόνη της ρίζας και των φύλλων που παίρνουμε όπως το ταμπάκο, χρησιμοποιείται για φτέρνισμα και ως εμετικό (έως 2 γραμμάρια).

Προφυλάξεις

Είναι φυτό στην ουσία δηλητηριώδες. Χρησιμοποιείται μόνο υπό ιατρική παρακολούθηση. Η ασαρίνη είναι δριμεία και ερεθίζει πολύ τους βλεννογόνους. Η απορρόφησή της προκαλεί γαστρεντερίτιδες και εσωτερικές αιμορραγίες. Γενικά όλα τα μέρη του φυτού είναι ερεθιστικά και εσωτερικά χρησιμοποιείται ως εμετοκαθαρτικό, (ρίζες και φύλλα). Το φυτό δεν μπορεί

να χρησιμοποιηθεί ως υποκατάστατο της πιπερόριζας.

